

A photograph of three children in a community garden. A girl in a dark blue dress is watering plants with a hose. Two boys are in the background; one is pushing a wheelbarrow. In the background, there is a greenhouse and a tall industrial structure.

Evaluatie Specialistisch Ambulant Netwerk (SPAN)

Onderzoek en Business Intelligence

Gemeente Rotterdam

Colofon

Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van een Klein-maar-fijn project van de academische werkplaats ST-RAW (Samen Transformeren Rotterdamse Academische Werkplaats).

Datum:	1 juli 2019
Auteurs:	Petra van de Looij en Alex Hekelaar m.m.v. Cathelijne Mieloo
Vragen:	onderzoek@rotterdam.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Doel SPAN	6
1.3	Doel onderzoek en onderzoeksvragen	6
1.4	Methoden van onderzoek	7
1.5	Leeswijzer	7
2	Aanmeldingen SPAN	8
2.1	Aantal meldingen	8
2.2	Status meldingen	9
2.3	Afgesloten trajecten	10
2.4	Samengevat	10
3	Analyse tien casussen	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Beschrijving van casus 9 (voorbeeld)	11
3.3	Type cliënten en aard problematiek	13
3.4	Hulpverlening SPAN	15
3.5	Hulpverlening referentiesituatie	15
3.6	Effecten: SPAN vs referentie	16
3.7	Kosten: SPAN vs referentie	16
3.8	Samengevat	17
4	Ervaringen professional en cliënt	18
4.1	Ervaringen wijkteammedewerkers	18
4.2	Ervaringen SPAN-medewerkers	19
4.3	Tevredenheid cliënten	20
4.4	Samengevat	20
5	Onderbouwing vanuit literatuur	21
6	Conclusies en aanbevelingen	23
6.1	Samenvatting	23
6.2	Conclusies	24
6.3	Aanbevelingen	25
	Bijlage A Methodologische verantwoording	26
	Bijlage B Beschrijving casussen	28

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Doorontwikkeling ambulante specialistische jeugdhulp

Gemeenten zijn na de decentralisatie van de jeugdhulp verantwoordelijk geworden voor het organiseren en vormgeven van jeugdhulp. In de regio Rijnmond hebben 15 gemeenten en jeugdhulpaanbieders dit gezamenlijk opgepakt en is een Regionale Transformatieagenda¹ opgesteld. Doelen van deze Transformatieagenda zijn:

- versterken van eigen kracht van kind en gezin
- normaliseren en ontzorgen van problematiek
- samenwerken rond gezinnen
- eerder de juiste hulp op maat bieden (om dure gespecialiseerde hulp te verminderen)
- professionals meer de ruimte geven

Vanuit de visie om hulp en ondersteuning van jeugdigen en hun gezinnen zoveel mogelijk dichtbij te organiseren, is de doorontwikkeling van de ambulante specialistische jeugdhulp één van de onderdelen om deze doelen te bereiken. Sinds de transitie hebben er veel verschuivingen plaats gevonden in het zorglandschap door de inkoop van zowel lokale hulp en wijkteams als ook de regionale inkoop van jeugdhulp (24/7 hulp, crisishulp en JB/JR). Zo is bijvoorbeeld veel capaciteit (en expertise) van medewerkers van jeugdhulpaanbieders naar de wijkteams gegaan met als doel zo dichtbij als mogelijk te signaleren en indien nodig basishulp te verlenen aan kinderen en gezinnen. Daarnaast kregen deze jeugd- en gezinscoaches de opdracht om meer als generalist in het wijkteam gaan werken. Wijkteams liepen als gevolg van deze veranderingen tegen een gemis aan in het specialistisch ambulant aanbod wat aanvullend op de hulp vanuit het wijkteam ingezet kan worden.

Daarnaast was er voor jeugd sprake van een productenboek met 800 verschillende producten die aanbieders konden aanbieden. Voor een generalistische wijkteammedewerker was het niet altijd helder wat deze producten inhielden, dan wel welk resultaat ermee werd beoogd voor de jeugdige/ gezin.

Wat is specialistische jeugdhulp?

(Ambulante) specialistische jeugdhulp is hulp die veelal niet vrij toegankelijk is en waarvoor specifieke deskundigheid vereist is die de generalistische zorg in de eerste lijn, zoals huisartsen, wijkteams en Centra voor Jeugd en Gezin, niet kan bieden. Generalistische zorg biedt uitkomst voor de meest voorkomende, enkelvoudige opgroei- en opvoedvragen, terwijl specialistische zorg zich richt op complexe en/of specifieke problemen. Het gaat dan onder andere om hulp aan kinderen met psychiatrische stoornissen, ernstige gedragsproblemen en complexe of meervoudige problematiek en comorbiditeit of bijkomende problematiek zoals een (licht) verstandelijke beperking (NJI, 2017²).

Ambulante jeugdhulp wil zeggen dat ouders en/of kind de hulpverlening in de thuissituatie krijgen. Dit kan bij de jeugdige/het gezin/ thuis zijn en/of bij de hulpverlenende instelling.

Regionaal Innovatiebudget

In 2017 heeft de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond (GRJR) een Regionaal Innovatiebudget beschikbaar gesteld, waarmee regionaal gecontracteerde aanbieders gefinancierd zijn voor innovatieve pilots op het terrein van diverse vormen van jeugdhulp, waaronder specialistische ambulante jeugdhulp. SPAN (Specialistisch Ambulant

¹ De Transformatieagenda Jeugdhulp Rijnmond is een gezamenlijk gedragen bestuurlijke agenda van de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond (GRJR), op basis waarvan gemeenten samen met aanbieders richting en

invulling geven aan de verdere ontwikkeling van de jeugdhulp; <http://www.jeugdhulprijnmond.nl/wp-content/uploads/2015/04/13-bijlage-2-Transformatieagenda-Jeugdhulp-Rijnmond-2017-2018.pdf>

² M. van Rooijen. De handen ineen voor specialistische jeugdhulp. NJI, 2017.

Netwerk) is één van de innovatieve pilots geworden die met een dergelijke subsidie is ontwikkeld.

Om aan de voorkant goed aan te sluiten bij de verschillende behoeften en/of lacunes, is er een werkgroep geformeerd. Vanuit de wensen van wijkteammedewerkers, beleidsmedewerkers van gemeenten en jeugdhulpaanbieders heeft deze werkgroep, met vertegenwoordigers uit gemeenten en jeugdhulpaanbieders, dit interactief opgehaald en een voorstel gemaakt om te komen tot een doorontwikkeling van de ambulante specialistische jeugdhulp. De werkgroep adviseerde het volgende³:

- Realiseer een netwerk van expertise op het gebied van ambulante specialistische jeugdhulp met in ieder geval de expertise specialistische jeugd- en opvoedhulp, LVB en GGZ;
- Laat de gevraagde expertise het uitgangspunt zijn en niet de producten uit het productenboek;
- Organiseer het ambulante specialistische netwerk dichtbij en rondom de wijkteams en gezinnen;
- Voor een goede samenwerking is het essentieel dat de teams en medewerkers in een gebied elkaar kennen. Om de samenwerking te doen slagen zal zeker in de beginperiode extra investering nodig zijn in tijd en middelen van wijkteammedewerkers en ambulante specialistische hulpverleners;
- Ambulante specialistische jeugdhulp neemt niet over, maar voegt toe aan de zorg die al wordt geleverd.

De doorontwikkeling van het specialistisch ambulant aanbod moet bijdragen aan de transformatiedoelstelling om meer kinderen en gezinnen eerder passende hulp in de eigen leefomgeving te bieden, minder verwijzingen en meer samenhang.

1.2 Doel SPAN

SPAN is een specialistisch netwerk dicht bij de gezinnen en wijkteams. Het netwerk bestaat uit specialistisch ambulant werkers met expertise vanuit jeugd- en opvoedhulp, jeugd-GGZ en jeugd-LVB. SPAN is alleen door het wijkteam in te zetten. De specialistisch ambulant werker sluit aan bij de wijkteammedewerker en het gezin. Samen met het gezin en de wijkteammedewerker wordt bepaald welke

resultaten zij willen bereiken en daar wordt de hulp vervolgens op afgestemd. De casusregie blijft bij het wijkteam.

Wijkteammedewerkers kunnen SPAN rechtstreeks en beschikkingsvrij inschakelen ('*inschalen*' in plaats van opschalen) in situaties waarin:

- er specifieke specialistische kennis nodig is, aanvullend op de kennis van de wijkteams;
- er 's avonds en/of in het weekend ook professionele hulp nodig is voor een gezin;
- zij zelf niet in staat zijn de vereiste intensiteit of duur van de hulpverlening te bieden.

De veronderstelling is dat zwaardere hulp (bijvoorbeeld uithuisplaatsing) met SPAN wordt voorkomen of dat opname in een residentiële voorziening verkort kan worden.

Het SPAN-team bestaat uit vier medewerkers met expertise op het terrein van jeugd- en opvoedhulp (Enver), een medewerker met expertise GGZ (Yulius), een medewerker met expertise LVB (Pameijer) en een gedragswetenschapper (Enver). Totaal is 5,4 fte beschikbaar voor SPAN.

SPAN richt zich voor de projectperiode op de zestien wijkteams in de gebieden Charlois, Feijenoord en IJsselmonde (Rotterdam Zuid). Per gebied zijn twee contactpersonen vanuit SPAN toegewezen. Het doel is om in de looptijd van het project 50-70 gezinnen te ondersteunen. De pilot van SPAN loopt van 1 oktober 2017 tot en met 31 december 2018⁴.

1.3 Doel onderzoek en onderzoeksvragen

Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de (ervaren) meerwaarde van SPAN. De afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI) van de gemeente Rotterdam voert het onderzoek uit in het kader van een Klein-maar-fijn project van de academische werkplaats ST-RAW (Samen Transformeren Rotterdam Academische Werkplaats).

Onderzoeksvragen zijn:

- Ø Wat zijn de resultaten en opbrengsten van SPAN?

³ Bron: Notitie 'Doorontwikkeling ambulante specialistische jeugdhulp regio Rijnmond, 2017 en verder, versie 0.2'.

⁴ SPAN heeft vervolgsubsidie gekregen voor 2019. Trajecten lopen door in 2019.

- Hoeveel cliënten zijn gedurende de looptijd van SPAN aangemeld en al dan niet in behandeling genomen?
  - Wat zijn redenen om cliënten niet in behandeling te nemen?
  - Wat is de uitval (en reden van uitval) van cliënten?
  - Voor welke problematiek zijn cliënten aangemeld bij SPAN?
  - Wat is de gemiddelde duur van een ondersteuningstraject?
  - In welke mate zijn de doelen gerealiseerd?
  - In welke mate is SPAN (kosten)effectief?
- Ø Wat zijn de ervaringen van de professionals die bij SPAN betrokken zijn (wijkteammedewerkers en SPAN-medewerkers)?
- In welke mate zijn professionals tevreden met SPAN?
  - Sluit SPAN aan bij de behoefte van de wijkteams?
  - Wat maakt dat wijkteammedewerkers een beroep doen op SPAN?
  - Hoe verloopt de samenwerking tussen de wijkteammedewerkers en SPAN-medewerkers?
- Ø Wat zijn de ervaringen van cliënten?
- In welke mate zijn cliënten tevreden met de hulp van SPAN?
- Ø Wat is de theoretische onderbouwing van SPAN? Zijn werkzame elementen te onderscheiden?

1.4 Methoden van onderzoek

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn de volgende methoden ingezet:

- Ø Literatuuronderzoek naar werkzame elementen;
- Ø Registratiegegevens over aanmeldingen, (reden van) uitval, duur ondersteuningstraject en doelrealisatie (dataverzameling door SPAN; analyse door OBI);
- Ø Effectencalculator (www.effectencalculator.nl): werksessies met diverse betrokkenen voor in kaart brengen ondersteuning, ervaren effecten en kosten van zowel SPAN als situatie zonder SPAN ('referentiesituatie');
- Ø Vragenlijst naar cliënttevredenheid (dataverzameling door SPAN; analyse door OBI);

- Ø Individuele interviews met wijkteamleiders uit de pilotgebieden;
- Ø Groepsinterview met SPAN-medewerkers en wijkteammedewerkers uit de pilotgebieden.

Meer informatie over de methodologische verantwoording van het onderzoek is in bijlage I te vinden.

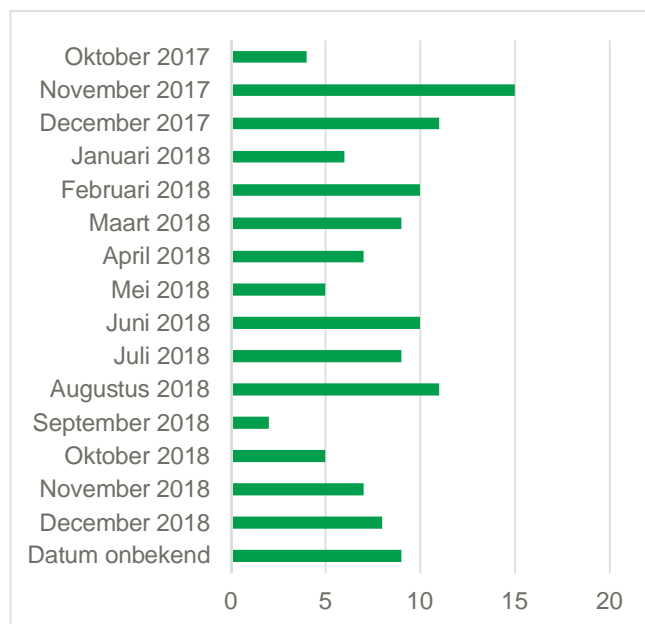
1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de aanmeldingen van SPAN. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten weer van de analyse van tien casussen die hulp van SPAN hebben gekregen. Hoofdstuk 4 beschrijft de ervaringen van de betrokken wijkteammedewerkers en SPAN-medewerkers en gaat in op de tevredenheid van cliënten. Hoofdstuk 5 gaat vervolgens in op de werkzame elementen van SPAN. In hoofdstuk 6 volgen tenslotte conclusies en aanbevelingen.

2 Aanmeldingen SPAN

2.1 Aantal aanmeldingen

In de projectperiode (1 oktober 2017 t/m 31 december 2018) zijn 128 casussen bij SPAN aangemeld. Het aantal aanmeldingen varieert per maand (zie figuur 1). Het gemiddelde aantal aanmeldingen per maand is 8,5 aanmelding. Dit zijn gemiddeld ongeveer twee aanmeldingen per week.

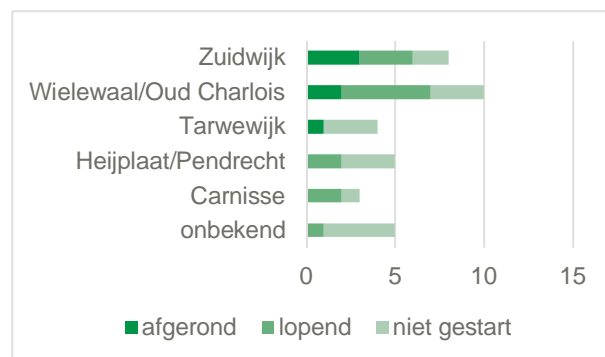
Figuur 1. Aantal aanmeldingen SPAN per maand

De pilot liep bij zestien wijkteams in de gebieden Charlois, Feijenoord en IJsselmonde. Vanuit elk wijkteam zijn casussen aangemeld. Vanuit Charlois zijn 35 casussen aangemeld, met de meeste aanmeldingen vanuit Wielewaal/Oud Charlois (10 casussen; zie figuur 2). Vanuit Feijenoord zijn 51 casussen aangemeld, met de meeste aanmeldingen vanuit Bloemhof (15 casussen; zie figuur 3). Vanuit IJsselmonde zijn 39 casussen aangemeld, met de meeste aanmeldingen vanuit Lombardijen (16 casussen; zie figuur 4). Drie casussen zijn na afschaling vanuit JBRR naar het wijkteam bij SPAN terecht gekomen. SPAN is met twee van deze casussen een traject gestart nadat het wijkteam

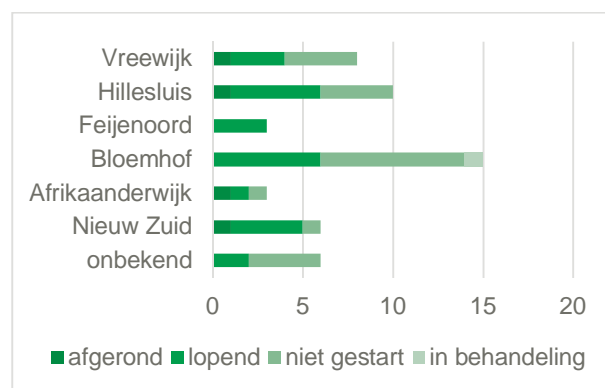
de vraag voor SPAN geformuleerd had en de casusregie officieel bij het wijkteam lag.

Mogelijke verklaringen voor verschillen in aanmeldingen tussen wijkteams zijn volgens geïnterviewde wijkteamleiders de grootte van een wijkteam (grote wijkteams hebben meer aangemeld), werkdruk (teams met hoge werkdruk hebben meer aangemeld) en bekendheid met SPAN. Ook speelt deskundigheid in een wijkteam een rol. Ervaren wijkteammedewerkers met expertise van specialistische jeugdhulp kunnen hierdoor, bij voldoende tijd, ook zelf SPAN-casussen oppakken (een voorbeeld is wijkteam Carnisse).

We kunnen geen uitspraken doen over de aard van de problematiek bij de aangemelde casussen omdat daarover geen gegevens zijn geregistreerd. Wel kunnen we op basis van de analyse van de tien casussen (zie hoofdstuk 3) inzicht krijgen in de aard van de problematiek.

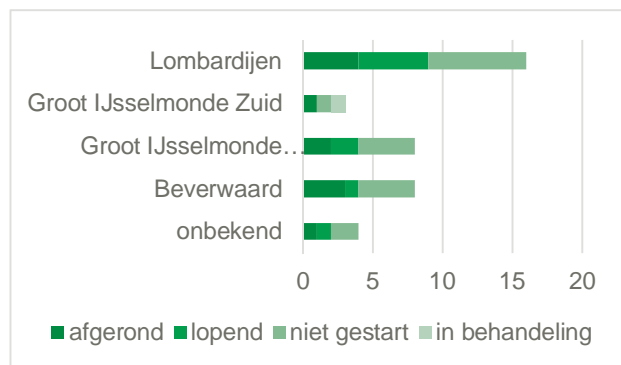

Figuur 2. Aanmeldingen per wijkteam gebied Charlois

Figuur 3. Aanmeldingen per wijkteam gebied Feijenoord

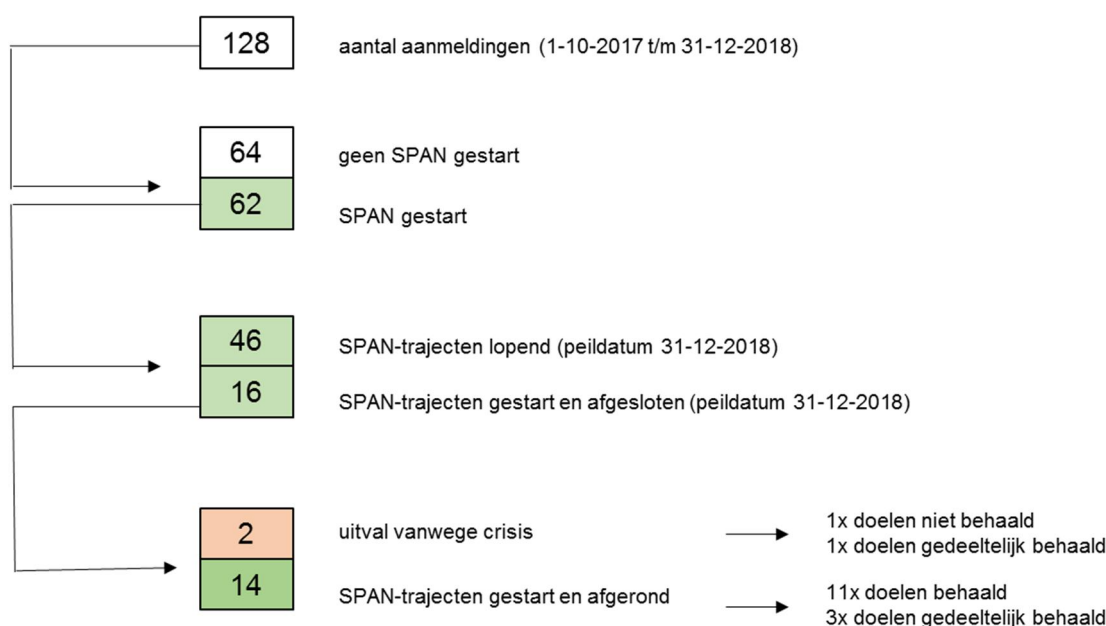

Figuur 4. Aanmeldingen per wijkteam gebied IJsselmonde

2.2 Status aanmeldingen

Figuur 5 geeft weer wat de status is van de aanmeldingen op 31 december 2018. Van de 128 aanmeldingen is bij 62 casussen een SPAN-traject gestart. Van deze 62 casussen zijn er 16 in de projectperiode afgerond en 46 casussen lopen nog. Het doel om SPAN in de projectperiode bij 50-70 gezinnen in te zetten is hiermee gehaald. Twee casussen zijn in behandeling wat inhoudt dat SPAN bekijkt of deze casussen opgepakt gaan worden.

Figuur 5. Stroomdiagram aanmeldingen SPAN

Bij de helft van de aanmeldingen is SPAN niet gestart. Redenen daarvoor zijn divers⁵:

- Ø Bij 35% van de 'niet gestarte' aanmeldingen blijkt (uitvoering) consultatie afdoende, veelal in face-to-face contact met het wijkteam, en wordt gezamenlijk een andere, betere route uitgewerkt die veelal door het wijkteam zelf wordt uitgevoerd.
- Ø Bij 20% wordt door anderen dan het wijkteam aangemeld, bijvoorbeeld via JBRR/CIT of direct vanuit een zorgaanbieder (bijv. crisishulp of pleegzorg); SPAN is alleen door wijkteam in te zetten.

- Ø Bij 11% blijkt aanmelding bij SPAN (te) vroeg. Er is bijvoorbeeld alleen een volwassen hulpverlener betrokken en door een J&O coach van het wijkteam nog geen brede uitvraag gedaan, waardoor informatie ontbreekt om de juiste koers te bepalen. In die gevallen is door SPAN wel meegedacht over de relevante informatie.
- Ø Bij 11% start specialistisch ambulante hulp, waarvoor vóór aanmelding bij SPAN al een arrangement was afgegeven, bijvoorbeeld bij ASVZ/Pameijer/Middin, of systeemtherapie vanuit de GGZ.

⁵ Uit: Eindrapportage SPAN, Enver, 2019

- Ø Bij 10% verandert de situatie kort na aanmelding dusdanig dat hulp door SPAN niet meer passend is. Wijkteam pakt veelal alsnog zelf op.
- Ø Bij 8% blijkt sprake van een zodanige crisissituatie dat crisishulp nodig is.
- Ø Bij 5% blijkt aanmelding bij SPAN niet aan het juiste adres omdat: er geen minderjarigen betrokken zijn en/of volwassen problematiek op de voorgrond staat of dat het gezin verhuist/is verhuisd.

aanmelding niet van het wijkteam kwam maar bijvoorbeeld vanuit JBRR.

2.3 Afgesloten trajecten

Zestien trajecten zijn gestart en afgesloten. Bij twee trajecten is SPAN voortijdig beëindigd vanwege crisissituaties. Van de zestien trajecten die gestart en afgerond zijn, zijn bij elf trajecten (bijna 70%) de doelen bereikt, bij vier trajecten zijn de doelen gedeeltelijk behaald en bij één traject zijn de doelen niet behaald. In die gevallen dat doelen gedeeltelijk zijn behaald, gaat een andere partij (bijvoorbeeld ASVZ, Visio of wijkteam) verder met de hulpverlening.

De gemiddelde duur van ondersteuning bij de veertien trajecten die met SPAN zijn gestart en in 2018 zijn afgesloten (dit is exclusief de uitval) was 22 weken, met een minimum van 11 weken en een maximum van 44 weken.

2.4 Samengevat

In de projectperiode zijn 128 casussen bij SPAN aangemeld. Per week zijn dit ongeveer twee aanmeldingen. Het aantal aanmeldingen verschilt per wijkteam. Mogelijke verklaringen voor deze verschillen zijn de grootte van het wijkteam, werkdruk, bekendheid met SPAN en deskundigheid binnen het wijkteam.

Van de 128 aanmeldingen is bij 62 casussen een SPAN-traject gestart. Zestien casussen zijn in de projectperiode gestart en afgerond en 46 casussen lopen nog (peildatum 31-12-2018). Van de afgesloten casussen zijn twee casussen voortijdig beëindigd vanwege crisissituaties. Bij bijna 70% van de casussen zijn alle doelen bereikt en bij 25% zijn de doelen gedeeltelijk bereikt. De gemiddelde duur van ondersteuning was 22 weken, met een minimum van 11 weken en een maximum van 44 weken. In de helft van de gevallen is SPAN niet gestart met een hulpverleningstraject. Redenen daarvoor zijn divers. Meest voorkomende redenen zijn dat consultatie/advisering afdoende was of dat

3 Analyse tien casussen

3.1 Inleiding

Tien (bijna) afgesloten casussen zijn nader geanalyseerd met de Effectencalculator (zie bijlage I voor een uitgebreidere toelichting op de Effectencalculator). Met deze methode is met betrokkenen (SPAN-medewerker, wijkteam-medewerker, cliënt en indien mogelijk een 'buitenstaander'⁶) in kaart gebracht wat SPAN aan ondersteuning heeft geboden en wat de ervaren effecten voor het gezin zijn geweest. Met betrokkenen is ook besproken wat er met dit gezin gebeurd zou zijn als SPAN er niet was geweest (de 'referentiesituatie'). In beide situaties zijn tevens de kosten in kaart gebracht. De tien casussen zijn volgens SPAN-medewerkers een goede afspiegeling van de casussen die SPAN in behandeling heeft genomen (qua problematiek, leeftijd kind). Redenen om niet deel te nemen aan het onderzoek hadden vooral te maken met dat cliënten liever niet meer terug wilden kijken of dat cliënten volgens de SPAN-medewerker qua niveau (bijv. LVB) niet konden overzien wat deelname in zou houden.

De tien casussen zijn bekeken op de volgende aspecten: aard problematiek, hulpverlening SPAN en ervaren effecten en kosten van zowel SPAN als referentiesituatie. Van elke casus is een korte beschrijving gemaakt. Deze zijn terug te vinden in bijlage II.

Ter illustratie presenteren we in dit hoofdstuk één van deze casussen (casus 9). Bij deze casus was de cliënt zelf aanwezig, naast SPAN-medewerker, wijkteammedewerker, onderzoeker en stagiaire.

3.2 Beschrijving van casus 9 (voorbeeld)

Achtergrond en aard problematiek

Gezin bestaat uit moeder, vriend van moeder en twee

dochter. Vriend van moeder is de vader van de jongste dochter. Moeder heeft alleen het gezag over de kinderen. Moeder kan opvoeding van haar oudste, inmiddels 5-jarige dochter niet aan (ten tijde van aanmelding zat dochter nog op de peuterspeelzaal). Dochter is temperamentvol en vertoont gedragsproblemen (o.a. heftige woedeaanvallen). Ook de school van dochter maakt zich zorgen over het gedrag van het meisje. Moeder bleek bij start van het wijkteam ondersteuning vanuit Home-Start (Humanitas) te ontvangen. Gedrag van dochter is verergerd nadat ouders twee maanden op een schip gewerkt en gewoond hebben samen met hun kinderen. Jongste dochter wordt 'ondergesneeuwd' door haar zus. Voor jongste dochter is het niet veilig om met oudere zus alleen te zijn.

Betrokkenheid wijkteam

Moeder is via de Vraagwijzer (vraag over financiën) bij het wijkteam terecht gekomen (december 2017). Wijkteammedewerker schatte in dat een verwijzing nodig was naar een ggz-instelling om uit te laten zoeken wat er precies met dochter aan de hand is en waarom ze dit gedrag vertoont. Dochter is eind december 2017 aangemeld bij de ggz-instelling en kwam daar op de wachtlijst. Door ziekte van de wijkteammedewerker vond er in januari 2018 een wisseling plaats. De huidige wijkteammedewerker trof in het gezin een dusdanig ernstige situatie aan dat ze de inschatting maakte dat er niet gewacht kon worden op de intake bij de ggz-instelling. De psycholoog (werkzaam vanuit een ggz-instelling) in het wijkteam was inmiddels al gestart met een vooronderzoek. Bij de ggz-instelling was een aanvraag gedaan voor diagnostiek bij dochter, maar wijkteammedewerker vond het ook nodig om moeder direct handvatten te geven om beter om te gaan met het gedrag van haar dochter. Wijkteammedewerker besloot een beroep te doen op SPAN omdat moeder het niet meer aankon en er direct ondersteuning nodig was in de vorm van intensieve hulp en bereikbaarheid buiten reguliere werktijden. Vanuit het wijkteam kon dit niet gerealiseerd worden. De intake bij de ggz-instelling die uiteindelijk in mei 2018 plaats zou vinden,

⁶ Een 'buitenstaander' was in dit geval een medewerker die niet direct bij de uitvoering betrokken was, maar wel bekend is met het jeugdveld. In de meeste gevallen was dit

een beleidsadviseur van de afdeling Jeugd van de gemeente Rotterdam.

is niet doorgedaan. De afstand was mede een belemmering voor moeder (andere kant van Rotterdam) en SPAN schatte in dat ze zelf met het gezin aan de slag kon gaan.

Hulpverlening SPAN

SPAN is in mei 2018 gestart. De focus lag in eerste instantie op de 5-jarige dochter. De twee maanden op het schip blijken een grote impact te hebben gehad op de dochter. Ze heeft zich in die periode erg alleen gevoeld omdat vader en moeder allebei werkten en weinig tijd voor haar hadden. Sleutelwoorden in de begeleiding van SPAN waren 'trauma' en 'hechting'. SPAN-medewerker heeft met dochter een boekje gemaakt over de gebeurtenissen op de boot. Dochter heeft al spelenderwijs kunnen vertellen over haar ervaringen. Dit was de start van verdieping in de relatie tussen moeder en dochter. Na het maken van het boekje werd video-interactiebegeleiding ingezet om de hechting tussen moeder en dochter goed in kaart te brengen en de relatie nog meer te versterken. Vervolgens is er veel geoefend, bijvoorbeeld met meer oogcontact krijgen en meer dingen te zeggen in plaats van te vragen aan dochter. Het oefenen van de praktische dingen zorgde ervoor dat moeder meer inzicht kreeg in hoe om te gaan met de kinderen en meer vertrouwen te hebben in de kinderen. Bij de 2e en 3e video-opname waren duidelijke veranderingen te zien: dochter liet minder boosheid zien, ze praatte met een liever stemmetje en had een liever gezichtje, moeder en dochter waren allebei rustiger, moeder nam meer de leiding en kwam meer in de rol van opvoeder.

Over het algemeen waren de woedeaanvallen van de dochter minder heftig geworden. Op school merkten ze ook dat het beter ging. SPAN-medewerker en wijkteammedewerker hadden gezamenlijk gesprekken met school; SPAN gaf adviezen aan school hoe met dochter om te gaan. Na de zomervakantie kreeg moeder vragen van andere ouders over wat er met haar dochter was gebeurd omdat ze in positieve zin zo veranderd was. De nieuwe juf zag dochter als één van de kinderen in haar klas en vond haar niet opvallen (dit was heel positief).

Naarmate het met dochter beter ging, was er ruimte om naar moeders problematiek te kijken. Advies vanuit SPAN-medewerker en wijkteammedewerker was om naar een psycholoog te gaan. Dit advies heeft moeder opgevolgd.

SPAN-medewerker kwam vaak twee keer in de week: één keer voor moeder en 1-2 keer voor dochter. Er is daarnaast veel appcontact geweest tussen moeder en SPAN-medewerker; dit heeft de moeder ervaren als prettig. Moeder vond het ook prettig dat SPAN thuis kwam; dit was

minder belastend voor gezin. SPAN sloot goed aan bij behoefte van moeder. SPAN-medewerker is vanwege crisis in de relatie tussen moeder en vriend langer in de casus betrokken geweest. Reflecterend op deze casus vindt SPAN-medewerker dat ze eerder had moeten stoppen, op het moment dat het met dochter beter ging.

SPAN-medewerker en wijkteammedewerker hebben in deze casus afspraken gemaakt over wie wat zou oppakken. Casus is ook bij wijkteam afgesloten en er is geen vervolghulpverlening ingezet.

Conclusie

SPAN kon snel in dit gezin starten en heeft in korte tijd veel in dit gezin kunnen bereiken. Het is aannemelijk dat de effecten van SPAN gunstiger zijn (dan een situatie zonder SPAN) omdat SPAN direct en intensief hulp kon bieden. Problematiek was mogelijk verergerd. Wat kosten betreft is SPAN goedkoper dan de situatie waarin een arrangement aangevraagd zou zijn.

De effecten en kosten van SPAN en de referentiesituatie zijn in tabel 2 samengevat.

Tabel 2. Effecten en kosten van SPAN en referentiesituatie, behorend bij casus 9

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>Inzicht in wat de achterliggende oorzaak is van (verergering) van het gedrag van dochter. Inzicht in de relatie tussen moeder en dochter.</p> <p>Relatie tussen moeder en dochter is verbeterd.</p> <p>Oudste dochter heeft minder heftige woedeaanvallen, is rustiger en liever. Jongste dochter kruipt meer uit haar schulp.</p> <p>Moeder heeft de rol van opvoeder nu goed op zich genomen, neemt en geeft leiding en kan goed omgaan met de woedeaanvallen van dochter. Het opvoeden kost moeder nu minder energie.</p> <p>Moeder heeft op advies van SPAN ook hulp voor zichzelf gezocht en gaat nu naar een psycholoog.</p>	<p>SPAN is 9 maanden in het gezin betrokken geweest. Zeker in beginperiode was er intensief contact.</p> <p>Kosten: 5200</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Het zou langer geduurd hebben voordat passende hulp was ingezet. Problematiek zou hierdoor mogelijk verergeren.</p> <p>Moeder geeft aan dat als ze langer had moeten wachten op hulp, het dan niet goed zou zijn gegaan.</p> <p>Dochter zou mogelijk naar speciaal onderwijs zijn gegaan omdat haar gedrag erg heftig was en school hier niet mee om kon gaan.</p>	<p>Wijkteammedewerker had arrangement aangevraagd, gericht op opvoeding/versterken mogelijkheden ouders, voor een periode van 6 maanden (intensiteit intensief). In het arrangement zou ook diagnostiek bij dochter (en behandeling) opgenomen zijn (intensiteit beperkt).</p> <p>Kosten arrangement gericht op opvoeding en diagnostiek/behandeling dochter: ± 12.500 euro (± 10.000 + 2.500); hier komen kosten van ± 5 uur van wijkteammedewerker nog bij voor aanvraag van arrangement.</p>

3.3 Type cliënten en aard problematiek

Tabel 3 geeft een overzicht van het type cliënten en de aard van de problematiek. Een uitgebreidere beschrijving per casus is in bijlage II te lezen.

Bij vrijwel alle casussen spelen opvoedingsproblemen, vaak in combinatie met forse (gedrags)problemen bij één kind of meerdere kinderen in het gezin. De aard van problemen is divers. Bij kinderen kan o.a. sprake zijn van angstklachten, woedeaanvallen/agressie, hechtingsstoornis, autisme en/of ADHD. Het gezin kan te maken hebben (gehad) met een ingrijpende gebeurtenis, zoals het overlijden van een ouder, een psychiatrische ziekte van een ouder of geweld.

Bij zeven van de tien casussen is sprake van een situatie die volgens het wijkteam dreigt te escaleren of een situatie waarbij de hulp net is afgeschaald naar het wijkteam na een crisis of ASH-traject. Bij situaties die dreigen te escaleren kan het wijkteam niet de begeleiding bieden die nodig is om een crisis te voorkomen. Bij een situatie die dreigt te escaleren kan het bijvoorbeeld zijn dat het wijkteam een melding richting Veilig Thuis al klaar had liggen.

De helft van de gezinnen bestaat uit een alleenstaande ouder en de helft betreft een gezin met een niet-Nederlandse achtergrond.

Tabel 3. Overzicht type cliënten en aard problematiek

Type cliënten en aard problematiek	Is er sprake van een situatie die dreigt te escaleren of situatie na crisis?
<p>1 Alleenstaande vader met drie kinderen (puberzoon en twee dochters in basisschoolleeftijd). Moeder is half jaar geleden overleden. Opa en zwager wonen boven het gezin. Oma is ook onlangs overleden. Zoon is gameverslaafd en gaat niet meer naar school. Politiezorgformulier binnengekomen vanwege huiselijk geweld opa en zwager. Hulp nodig bij de opvoeding en huiselijke relaties.</p>	<p>Er was niet direct sprake van een dreigende escalatie; wel zorgen rondom veiligheid.</p>
<p>2 Alleenstaande moeder met twee zoontjes (kleuterleeftijd en een baby). Oudste zoontje heeft ADHD en autisme. Moeder weet niet goed hoe om te gaan met gedrag zoontje. Zoontje is van school gestuurd omdat school ook niet om kon gaan met gedrag jongen. School heeft moeder bij wijkteam aangemeld.</p>	<p>Er was eerder sprake geweest van een crisis. Crisisteam JBRR was eerder bij gezin betrokken geweest.</p>
<p>3 Alleenstaande moeder met dochter van 10 die angstklachten heeft ontwikkeld door onveilige situaties met ex-partner van moeder. Ex-vriend heeft moeder en dochter bedreigd. Dochter heeft nachtmerries, wil niet meer naar buiten, voelt zich nergens veilig. Via huisarts en wijkteam is gezin bij SPAN terecht gekomen.</p>	<p>Nee</p>
<p>4 Gezin met drie kinderen. Oudste dochter van 10 jaar heeft een hechtingsstoornis (gediagnostiseerd). Ze vertoont agressief gedrag met heftige woedeaanvallen. Gezin is na traject van Ambulante Speedhulp (ASH) bij wijkteam terecht gekomen. Gezin was ook aangemeld voor gezinsopname bij een ggz-instelling, maar wachttijd was 6 maanden.</p>	<p>Er was eerder sprake geweest van crisis (ASH), afgeschaald naar wijkteam. Wijkteam had zorgen om veiligheid.</p>
<p>5 Moeder met 15-jarige dochter met opstandig gedrag. Bij aanmelding in wijkteam was er problematiek rondom het maken van afspraken, op tijd thuiskomen, eten, ruzies onderling, emoties die opliepen. Dochter liep ook wel eens weg. Wijkteam is eerst zelf aan de slag gegaan (heeft o.a. veiligheidsplan opgesteld), maar er was steeds sprake van tijdelijke rust en stabiliteit.</p>	<p>Ja, er moest iets gebeuren anders zou het escaleren.</p>
<p>6 Gezin met twee kinderen (volwassen zoon en dochter van 8 jaar). Vader heeft psychische problemen en is hiervoor opgenomen geweest. Wijkteam is via Veilig Thuis betrokken vanwege huiselijk geweld in gezin. Bodemeis vanuit Veilig Thuis is dat vader in behandeling is en medicatie gebruikt. POH heeft bij wijkteam aangegeven zich zorgen te maken over de dochter.</p>	<p>Er was eerder sprake geweest van crisis; melding bij Veilig Thuis.</p>
<p>7 Gezin met vier kinderen, variërend in de leeftijd van twee tot vijftien jaar. Gezin heeft te maken met veel problemen. Puberdochter met psychische problemen (angst, depressie) problemen en zelfbeschadigend gedrag. Twee oudste jongens hebben gedragsproblemen en vertonen crimineel gedrag. Ouders kunnen opvoeding niet aan. Gezin heeft financiële problemen.</p>	<p>Gezin komt net uit een crisissituatie. Traject ASH is net afgerond.</p>
<p>8 Alleenstaande moeder met zoon van 11 en dochter in peuterleeftijd. Zoon is getuige geweest van veel geweld en ruzies tussen vader en moeder. De relatie tussen moeder en zoon verloopt moeizaam. Moeder weet niet goed hoe om te gaan met haar zoon en kan hem geen structuur aanbieden. Zoon laat opstandig gedrag zien en moeder lijkt in opvoedingsverlegenheid te verkeren, mede door stress die zij ervaart.</p>	<p>Wijkteam geeft aan dat melding bij Veilig Thuis klaar lag.</p>
<p>9 Gezin met twee dochters. Oudste dochter van vijf jaar heeft gedragsproblemen met heftige woedeaanvallen. Problemen zijn verergerd nadat ouders twee maanden op een schip hebben gewerkt en gewoond. Ook school maakt zich zorgen. Moeder kan opvoeding dochter niet meer aan.</p>	<p>Nee</p>
<p>10 Alleenstaande moeder met zoon en dochter in basisschoolleeftijd. Moeder kan opvoeding van haar tienerzoon niet aan. Bij zoon is sprake van een LVB. Hij heeft woedeaanvallen of trekt zich volledig terug, gamet veel en slaapt 's nachts te weinig. Er is sprake van toenemend schoolverzuim.</p>	<p>Er was eerder sprake geweest van crisis; Crisisteam JBRR was eerder bij gezin betrokken geweest.</p>

3.4 Hulpverlening SPAN

Wat valt op aan de hulpverlening die SPAN in de gezinnen heeft geboden?

Snel starten

SPAN kon bij alle casussen vrij snel starten. Vaak was dit al een week na aanmelding bij SPAN. In de meerderheid van de casussen was dit een belangrijk element omdat er volgens het wijkteam sprake was van een situatie die dreigde te escaleren of het gezin kwam net uit een crisistraject en zou vervolghulpverlening van het wijkteam krijgen.

Passende hulp – maatwerk

SPAN biedt wat op dat moment nodig is in het gezin. De multidisciplinaire samenstelling van het team maakt het mogelijk bij aanmelding en bij de wekelijkse casuïstiekbesprekingen goed in te zoomen op wat nodig is in het gezin. Hierbij wordt gebruik gemaakt van Handelingsgerichte Diagnostiek. Een SPAN-medewerker vertelt hierover: *‘Het gaat om het vinden van de gebruiksaanwijzing. Het is nuttiger om te kijken naar wat het kind nodig heeft. Daarbij is het soms nuttig om te weten wat het kind heeft, voor bijvoorbeeld inzet medicatie, maar in veel gevallen hoef je niet precies te weten of het in vakje a of vakje b past, als je met elkaar kunt uitvinden wat nodig is en wat helpt’.*

Passende hulp komt ook tot uiting in de intensiteit en de flexibiliteit van de hulp die SPAN, indien nodig, kan bieden. Voorbeeld van intensieve hulp zien we bij casussen 4, 7 en 9. Intensiteit kan ook variëren en is afhankelijk van de mate waarin problemen spelen of van behoefte gezin. Cliënt uit casus 4: *‘Het belangrijkste wat SPAN-medewerker afgelopen jaar heeft gedaan is dat ze er constant was als er dingen niet goed gingen. Ze ging het probleem oplossen van dat moment, of er in ieder geval over praten. Precies wat ik nodig had, kon ze me bieden. En ik hoefde niet te wachten, van over 2 weken hebben we weer een afspraak. Dus dat was heel fijn van haar’.*

De duur van een traject is vooraf niet vastgelegd. In de casussen varieert de lengte van 2,5 maand tot ruim een jaar. Het buiten reguliere werktijden beschikbaar zijn zien we beperkt terugkomen in de casussen. Een voorbeeld is bij casus 8 waar de SPAN-medewerker in het weekend wel eens contact opnam om te informeren hoe het in het gezin ging. SPAN-medewerkers geven aan dat het ouders al rust geeft als ze weten dat ze hier gebruik van kunnen maken.

In alle casussen zien we ook terug dat SPAN-medewerkers nauw aansluiten bij de cliënten, door goed te luisteren naar cliënten en door de inzet van methoden die passend zijn. Voorbeelden zijn tekenen of stripverhaal maken bij kinderen (als praten niet goed lukt), inzetten van elementen van de methode Geweldloos Verzet of inzetten van video-interactiebegeleiding.

Een moeder (casus 4): *‘Ik vind het ook wel heel belangrijk dat jullie echt weten dat iedereen wel een idee had wat er moest komen maar dat niemand passende hulp kon bieden en dat SPAN dat wel kon bieden. Dat vind ik wel erg belangrijk dat jullie dat meenemen. Want er was gewoon niets anders en ik wil niet weten waar ik terecht zou zijn gekomen als dit niet was begonnen.’*

Een wijkteammedewerker vergelijkt de inzet van SPAN met de inzet van de psycholoog uit het wijkteam (casus 3). Dat SPAN heel praktisch met het meisje aan de slag ging en daarmee goed aansloot bij het kind, sprak haar erg aan: *‘Het was mooi om te zien dat de SPAN-medewerker heel praktisch aan de slag ging met dit meisje. Heel erg gericht op haar leeftijdsniveau. Op een kinderlijke manier heeft ze haar geleerd hoe ze met haar angst om kan gaan. Ik denk dat als je heel goed aansluit, dat zo’n kind daar heel veel aan heeft. Het was mooi om te zien hoe de SPAN-medewerker het eindverslag op het niveau van het meisje had gemaakt. Haar eigen woorden en haar eigen beleving, en niet vanuit de hulpverlening. Wat ik zelf persoonlijk een verschil vond met de psycholoog en de SPAN-medewerker, is dat het wat meer praktischer is. Psychologen bij ons zijn echte psychologen. Ze voeren gesprekken en zeker met zo’n jong meisje, en als je al gesloten bent en het een beetje vreemd vindt. Het zijn wel meer gesprekken over wat je voelt, dat soort dingen. Ik vind dat SPAN met het praktische, met de oefeningen, de tekeningen, meer aansluit bij de leeftijd’.*

3.5 Hulpverlening referentiesituatie

Wat zou er met de casussen gebeurd zijn als SPAN er niet was geweest? Het is in dat kader belangrijk om te realiseren dat de start van SPAN plaatsvond net voordat een grote verandering in de inkoop van specialistische jeugdhulp plaatsvond. Van productgerichte inkoop vond een verandering plaats naar resultaatgerichte inkoop. Deze verandering vond vanaf 1 januari 2018 plaats, enkele maanden na de start van SPAN. Voor wijkteammedewerkers bete-

kent dit een nieuwe manier van werken. In de nieuwe situatie moeten wijkteammedewerkers een inschatting maken van de omvang en zwaarte van de problemen en de beoogde resultaten die bereikt moeten worden.

Als SPAN er niet geweest zou zijn, zou volgens de betrokken wijkteammedewerkers bij acht van de tien casussen een arrangement 'ambulante hulpverlening in de thuissituatie' zijn aangevraagd. Bij twee casussen geven wijkteammedewerkers aan zelf verder met deze casus gegaan te zijn, al dan niet met hulp van een psycholoog uit het wijkteam.

3.6 Effecten: SPAN vs referentie

De inzet van SPAN heeft bij vrijwel alle afgesloten casussen tot het gewenste effect geleid. In vrijwel alle gevallen zijn de doelen bereikt die vooraf afgesproken waren. Bij vier casussen is vervolghulp nodig. Bij één casus gaat het wijkteam verder en bij drie casussen wordt vervolghulp in de vorm van een specialistisch arrangement ingezet.

Uit de analyse van de casussen kwam het volgende beeld naar voren over de bereikte effecten van de inzet van SPAN:

- Ouder (veelal de moeder) heeft meer inzicht gekregen in de (achterliggende factoren van de) problematiek.
- Ook kind heeft meer zelfinzicht gekregen en leert anders met situaties/emoties omgaan.
- Opvoedingsvaardigheden zijn versterkt. Ouder heeft meer zelfvertrouwen gekregen, is sterker geworden, neemt meer de leiding en/of heeft een positievere mindset gekregen.
- Er is stabilisatie in de thuissituatie opgetreden. Er is meer rust in het gezin.
- Onderlinge relaties in het gezin zijn verbeterd.
- Ouder is hulp gaan zoeken voor onderliggende problematiek bij ouder zelf.
- Gedrag kind is verbeterd (bijvoorbeeld minder woede-aanvallen, minder angst).

De aanname dat SPAN zwaardere hulp (bijvoorbeeld uithuisplaatsing) kan voorkomen, is aannemelijk. We zien dit wat betreft het voorkomen van uithuisplaatsing terug bij casus 4, 5 en 7. Ook zien we terug dat in de referentiesituatie een 'intensiever' arrangement aangevraagd zou zijn (bijvoorbeeld casus 6 en 9). In de casussen zien we geen voorbeelden van verkorten opname in residentiële voorziening.

Effecten van de referentiesituatie zijn lastig te benoemen omdat het werken met arrangementen nog in de kinderschoenen stond en er nog weinig ervaringen waren met opbrengsten of effecten van resultaatgericht arrangeren. Wijkteammedewerkers benoemen dat het proces van aanvraag van een arrangement veel tijd kost. Tevens liepen wijkteammedewerkers tegen wachtlijsten bij de aanbieders aan. In een aantal casussen is het aannemelijk dat problemen zouden verergeren of in het ergste geval zouden escaleren.

In iets meer dan de helft van de casussen is het aannemelijk dat effecten van SPAN groter waren dan de referentiesituatie, zeker bij de casussen waarbij een situatie dreigde te escaleren of net na een crisissituatie. Het feit dat SPAN snel kon starten, dat er intensieve hulp geboden kon worden en dat benodigde expertise aanwezig was, heeft hieraan bijgedragen.

3.7 Kosten: SPAN vs referentie

Voor zowel de inzet van SPAN als de referentiesituatie zijn kosten berekend. Voor SPAN gaat het om geregistreerde uren (zowel cliëntgebonden uren als cliëntcontacttijd). We zijn uitgegaan van de uren die SPAN daadwerkelijk in een gezin besteed heeft. Kosten voor de opstart van SPAN en deskundigheidsbevordering zijn hierin niet meegenomen. Voor de referentiesituatie is gewerkt met uurtarieven van wijkteammedewerkers of is een berekening gemaakt van het arrangement dat aangevraagd zou zijn (aan de hand van de resultaatgebieden en ingeschatte intensiteit en duur). In zowel de situatie waarin SPAN is ingezet als in de situatie waarin een arrangement aangevraagd zou zijn, heeft het wijkteam ook uren gemaakt. Die uren zijn buiten beschouwing gelaten.

We hebben een globale vergelijking van kosten gemaakt (zie tabel 4). Wat opvalt is dat SPAN bij de acht casussen waarbij een arrangement ingezet zou zijn (casus 2 en casus 4 t/m 10), goedkoper is geweest. In de situatie waarin het wijkteam zelf verder zou zijn gegaan (casus 1 en 3), vallen de kosten van SPAN bij de ene casus (casus 1) hoger uit en bij de andere casus (casus 3) zijn de kosten vergelijkbaar.

Tabel 4. Vergelijking kosten SPAN en referentie (afgerond op honderdtallen)¹

	Kosten SPAN (in euro's)	Kosten referentie (in euro's)
1	2.200	1.500
2	5.000	6.000-12.000
3	1.900	1.700
4	12.000	min. 12.000 + kosten vervolghulp
5	3.700	3.700-5.900
6	2.300	4.300
7	13.000	min. 34.000
8	5.800	7.200-11.000
9	7.600	12.500
10	7.500	28.000

¹ *Kosten SPAN*: geregistreerde uren, zowel cliëntgebonden uren als cliëntcontacttijd; kosten voor opstart SPAN en deskundigheidsbevordering zijn niet meegenomen. *Kosten referentie*: berekening arrangement of ingeschatte uren x uurtarief wijkteammedewerker

zijn, al dan niet met hulp van een psycholoog uit het wijkteam.

De casusanalyse laat zien dat de effecten van SPAN positief zijn. Effecten van de referentiesituatie zijn lastig te benoemen omdat het aanvragen van arrangementen nog in de kinderschoenen stond en er nog weinig ervaringen waren met effecten van resultaatgericht arrangeren. Wel liepen wijkteammedewerkers tegen wachtlijsten bij de aanbieders aan. In een aantal casussen is het aannemelijk dat problemen zouden verergeren of in het ergste geval zouden escaleren.

De aanname dat SPAN zwaardere hulp kan voorkomen is aannemelijk. In iets meer dan de helft van de casussen is het aannemelijk dat effecten van SPAN groter waren dan de referentiesituatie, zeker bij de casussen waarbij een situatie dreigde te escaleren of net na een crisissituatie. Het feit dat SPAN snel kon starten, dat er intensieve hulp gebooden kon worden en dat benodigde expertise aanwezig was, heeft hieraan bijgedragen. SPAN is in de situaties waarin een arrangement ingezet zou worden, goedkoper.

3.8 Samengevat

Tien casussen zijn nader geanalyseerd waarbij de effecten en kosten van SPAN en een (hypothetische) situatie zonder SPAN in kaart zijn gebracht. Bij vrijwel alle casussen spelen opvoedingsproblemen, vaak in combinatie met forse (gedrags)problemen bij één of meerdere kinderen. Bij zeven van de tien casussen is sprake van een dreigende crisis of is de hulp afgeschaald naar het wijkteam na een crisis of ASH-traject. SPAN kon snel na aanmelding door het wijkteam starten en bood passende hulp, afgestemd op wat nodig was in het gezin.

Als SPAN er niet geweest zou zijn, zou volgens de betrokken wijkteammedewerkers bij acht van de tien casussen een arrangement 'ambulante hulpverlening in de thuissituatie' zijn aangevraagd. Bij twee casussen geven wijkteammedewerkers aan zelf verder met deze casus gegaan te

4 Ervaringen professional en cliënt

In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens de ervaringen wijkteammedewerkers, SPAN-medewerkers en cliënten aan de orde.

4.1 Ervaringen wijkteammedewerkers

Redenen voor aanmelding

Wijkteammedewerkers doen een beroep op SPAN om verschillende redenen. De volgende redenen komen naar voren, al dan niet in combinatie:

- Ø Er is direct intensieve hulp nodig omdat er sprake is van een situatie die dreigt te escaleren of na een crisissituatie. Zie bijvoorbeeld casus 4, 5, 7 en 8 in de bijlage.
- Ø Er is intensieve hulp nodig om snel zicht te krijgen op de situatie in het gezin (eventueel met inzet buiten reguliere werktijden). Een wekelijks huisbezoek van een wijkteammedewerker zou onvoldoende zijn. Een wijkteammedewerker: *'Soms wil je wat intensiever inzetten om de vinger erop te leggen'*. Zie bijvoorbeeld casus 1 en 6 in de bijlage.
- Ø Het is nog onduidelijk wat er aan de hand is in het gezin. Wijkteam zet SPAN in om in een korte tijd met extra inzet en expertise meer inzicht te krijgen in de problematiek in een gezin om vervolgens, indien nodig, passende hulpverlening te bieden. Een wijkteammedewerker: *'Door SPAN kan meer onderbouwd naar voren komen wat er nodig is in het gezin'*.
- Ø In het geval er heel veel problemen in het gezin spelen, doet het wijkteam een (kortdurend) beroep op SPAN voor het opvoedingsgedeelte. Wijkteammedewerker kan dan andere zaken in het gezin oppakken en de casusregie uitvoeren. Zie bijvoorbeeld casus 8 en 10 in de bijlage.
- Ø In sommige gevallen is het prettig om iemand met een andere pet op in te schakelen. Een wijkteammedewerker: *'Soms is het trucje wijkteam uitgewerkt en is iets anders nodig'*. Zie bijvoorbeeld casus 6 in de bijlage.
- Ø Consultatie/advisering, bijvoorbeeld over de aanpak.

Een wijkteammedewerker verwoordt de reden waarom ze SPAN bij een gezin (casus 10, zie bijlage) betrok, als volgt:

'Omdat ik de expertise van SPAN ken vanuit mijn ervaringen en ik dacht in dit gezin moet intensieve hulp in en als je vanuit het wijkteam werkt dan ben je van alles. Want naast de problemen met <naam jongen> waren er ook nog andere problemen die speelden. Mijn ervaring met SPAN is dat die zich concentreren op dat kind, binnen dat gezin. En die hebben niet te maken met het aanvragen van arrangementen, met schulden, met het inzetten van praktische hulp, met het aanvragen van fondsen, met ... nou ja het hele pakket. Plus dat zij met hele ervaren mensen werken, bijvoorbeeld vanuit Pameijer, maar er zit ook iemand in dat team van Yulius. Die combinatie van deskundigen, met een gedragsdeskundige die heel intensief met mensen van SPAN samenwerkt, dacht ik van er zijn veel verstandige mensen nodig om goed in kaart te brengen van wat er op termijn nodig is in dit gezin'.

Samenwerking met SPAN

Wijkteammedewerkers zijn positief over de aanmeldprocedure. Een wijkteammedewerker: *'Voor het wijkteam was het een verademing om gezinnen door te kunnen zetten zonder wachttijd, zonder hele verslagen mee te hoeven sturen. Heel kort en krachtig kon je gezinnen aanmelden'*. SPAN wordt als een verlenging gezien van het wijkteam: *'... zij was gewoon een onderdeel, het ging via een mailtje, we bellen elkaar en het is klaar'*. De kracht van SPAN is dat ze snel kunnen starten. SPAN kon vaak een week na aanmelding al starten.

Wijkteammedewerkers zijn positief over de samenwerking met SPAN. Voor wijkteammedewerkers is het prettig dat SPAN 'ingeschaald' kan worden voor intensiteit en deskundigheid zonder allerlei 'toeters en bellen'. Een verschil met specialistisch ambulans via een arrangement is ook dat SPAN naast het wijkteam staat en meekijkt waar ze in vast lopen. Een wijkteammedewerker merkt over haar ervaring met arrangementen op: *'..... het is echt zorg inkopen en je hebt met andere aanbieders te maken en je moet nog de regie houden. Met SPAN heb ik niet het gevoel dat ik er bovenop moet zitten, van welke doelen worden er behaald. En dat is toch anders werken. Dit voelt alsof het onderdeel is van het wijkteam, zoals elke zorg zou moeten voelen. Het is zo belangrijk dat hulpverleners beseffen dat we samen werken aan een doel in plaats van tegenwerken'*.

Bij de start van een SPAN-traject werd over het algemeen een duidelijke taakverdeling afgesproken. De SPAN-medewerker richtte zich bijvoorbeeld op de opvoeding en school en de wijkteammedewerker op andere zaken waar het gezin mee te maken had (o.a. schulden, huisvesting). Bij de ene casus is er intensiever contact geweest dan bij de andere casus.

Wijkteammedewerkers benaderen SPAN ook voor consultatie. Uit de verschillende mogelijkheden voor consultatie zoeken wijkteammedewerkers naar wat voor hen het meest makkelijk is, zo licht een wijkteamleider toe. De afstand naar bijvoorbeeld een Expertiseteam is groter en kost meer tijd. Wijkteammedewerkers ervaren SPAN als laagdrempelig vanwege de korte lijnen, snel reageren en 'vaste gezichten'. *'De kracht is elkaar kennen'*, aldus een wijkteammedewerker. De communicatie met SPAN-medewerkers is prettig en wijkteammedewerkers zijn positief en tevreden over de deskundigheid van SPAN. Een wijkteammedewerker: *'SPAN-medewerkers hebben veel werk- en levenservaring. Je ziet gewoon dat er een paar dames zitten die ervaring hebben en kennis. Dit zijn dames die weten waar ze het over hebben'*.

Een punt dat in de gesprekken meerdere keren aan de orde kwam, is dat het voor een wijkteammedewerker in de rol van casusregisseur belangrijk is om een helicopterview te houden. De rol van casusregisseur is echter lastig te combineren met de rol van hulpverlener. Een wijkteammedewerker vertelt over haar ervaring met SPAN dat ze het prettig vond dat SPAN de focus bij het gezin kon hebben en dat ze zelf de rol van casusregisseur goed kon vervullen, door bijvoorbeeld contacten te onderhouden met school/SMW en de ggz-instelling. *'Ik ben blij dat dat met SPAN gescheiden was. Daardoor heb ik een goede helicopterview kunnen houden'*. Aan de andere kant zijn er ook wijkteammedewerkers die juist liever hulpverlener zijn. Zij vinden het jammer vinden dat de functie van jeugd- en gezinscoach in het wijkteam aan het veranderen is. Als generalist is het voor hen moeilijk om hun kennis goed op peil te houden. Een wijkteammedewerker: *'Het verwatert door dat je het niet altijd meer zo actief gebruikt. Graag zou ik gevoed worden met al die informatie zodat ik basishulp opvoeding kan bieden, maar op een gegeven moment moet je dat loslaten omdat je gewoon geen tijd meer hebt. En dat vind ik wel jammer. Ik denk dat hulpverlening vanuit het wijkteam meer richting dienstverlening gaat. Daar zou de gemeente een keuze in moeten maken: wil je de administratieve duizendpoot zijn of ga je mensen faciliteren in het ondersteunen van gezinnen?'*

4.2 Ervaringen SPAN-medewerkers

Naast dat er verschillen zijn in het aantal aanmeldingen per wijkteam (zie hoofdstuk 2), zien SPAN-medewerkers ook verschillen in de wijze waarop casussen naar SPAN worden toegeleid. Bij het ene team is de casus al uitgebreid besproken in casuïstiekoverleg en bij het andere team ontbreekt er nog veel informatie over de casus (bijvoorbeeld wat er al gedaan is, wat wel en niet gewerkt heeft en wie er op dit moment betrokken zijn) en is het nodig dat het wijkteam eerst zelf meer informatie verzamelt.

SPAN is gedurende de projectperiode kritischer gaan kijken naar de aanmeldingen die binnen kwamen. Op basis van ervaringen kwamen de volgende punten naar voren:

- Ø SPAN is niet inzetbaar bij casussen waarbij JBRR de casusregie heeft. De casusregie moet altijd bij het wijkteam liggen om een SPAN casus voor te kunnen leggen.
- Ø SPAN kan wel ingezet worden bij gezinnen waarbij langdurige hulp nodig is, maar dan meer gericht op het verduidelijken van de problematiek (welke problematiek speelt er?) en bepalen wat uiteindelijk nodig is aan vervolghulpverlening.

Een valkuil is dat SPAN soms te lang in een gezin blijft. Een factor die hierbij een rol speelt is dat er soms andere hulpverlening moet worden aangevraagd. Voor de cliënt betekent dit dan weer een ander gezicht. SPAN maakt dan soms de keuze om zelf nog wat langer door te gaan. Een strakke sturing zou in dit kader nodig zijn, om SPAN optimaal in te zetten waarvoor het bedoeld is.

SPAN-medewerkers vinden het prettig dat ze zich kunnen focussen op bepaalde problematiek in een gezin, terwijl de wijkteammedewerker zich met andere zaken bezighoudt en de regie voert. Ze ervaren daarnaast de meerwaarde van multidisciplinair werken (J&O, LVB, GGZ, gedragswetenschapper) en het wekelijks casuïstiekoverleg. In dat kader merkt een SPAN-medewerker, die eerder in een wijkteam werkte, op: *'Wat ik van SPAN vooral heel prettig vind, is dat we veel meer ruimte en tijd hebben voor casuïstiek en het bedenken van een goed plan. Bij het wijkteam hadden we één keer in de twee weken anderhalf uur casuïstiekoverleg. Dan brengt iedereen even snel zijn vraag in en krijg je op een McDonalds-achtige manier antwoord en ga je aan de slag. Bij SPAN heb ik veel meer geleerd om casussen breder te bekijken en het totale plan daarachter te zien'*.

4.3 Tevredenheid cliënten

Ervaringen van cliënten zijn in het voorgaande hoofdstuk bij de casusbeschrijvingen aan de orde gekomen. Bij acht van de tien casussen zijn cliënten betrokken geweest. De ervaringen van cliënten met SPAN zijn positief. Cliënten benoemen dat SPAN goed aansluit en kijkt wat nodig is in het gezin.

Cliënten vulden na afronding van het SPAN-traject een korte tevredenheidsvragenlijst in⁷. Voor het nut van de hulp geven cliënten een 9,1 als gemiddeld rapportcijfer. 80% is het eens met de stelling 'Ik heb voldoende aan de hulp gehad om na de hulp zelf verder te gaan'. Een derde verwacht later nog wel eens voor hulp aan te kloppen. Twee cliënten geven aan met een lichtere vorm van hulp verder te kunnen en één cliënt geeft aan met 'eenzelfde soort of zwaardere hulp' verder te kunnen. Cliënten konden ook aangeven wat ze goed vonden aan de hulp. Vooral het goed kunnen luisteren, begrip kunnen tonen en handvaten geven, worden hierbij genoemd. Enkele uitspraken van cliënten zijn:

'Ze geven je vertrouwen. Ze luistert goed naar je en je krijgt goede adviezen en tips mee'.

'Dat er echt naar de persoon wordt gekeken en dat alle mogelijkheden worden bekeken'.

'Ze was heel duidelijk, lief en gaf goede tips. Ben erg tevreden. Vond het een goede samenwerking'.

De aanbeveling van cliënten is vooral om zo door te gaan. Een cliënt maakt nog een algemene opmerking om de route naar de hulpverlening duidelijker te maken.

4.4 Samengevat

Redenen voor wijkteammedewerkers om een beroep te doen op SPAN zijn: er is direct intensieve hulp nodig omdat er sprake is van een dreigende crisissituatie of na een crisissituatie, er is intensieve hulp nodig om snel zicht te krijgen op de situatie in het gezin, nog onduidelijk is wat er aan de hand is in het gezin, bij veel problemen doet wijkteam een (kortdurend) beroep op SPAN voor het opvoedingsgedeelte en in sommige gevallen is het prettig om iemand met een andere pet op in te schakelen. Daarnaast

doen wijkteammedewerkers een beroep op SPAN voor consultatie.

Voor wijkteammedewerkers is het prettig dat SPAN 'ingeschaald' kan worden voor intensiteit en deskundigheid zonder allerlei 'toeters en bellen'. Wijkteammedewerkers zijn positief over de aanmeldprocedure. De kracht van SPAN is dat ze snel kunnen starten. SPAN kon vaak een week na aanmelding al starten.

Wijkteammedewerkers ervaren SPAN als laagdrempelig vanwege de korte lijnen, snel reageren en 'vaste gezichten'. De communicatie met SPAN-medewerkers is prettig en wijkteammedewerkers zijn positief en tevreden over de deskundigheid van SPAN.

SPAN is gedurende de projectperiode kritischer gaan kijken naar de aanmeldingen die binnen kwamen. SPAN wordt niet ingezet bij casussen waarbij JBRR de casusregie heeft of krijgt gedurende het traject. Een valkuil is dat SPAN soms te lang in een gezin blijft.

Cliënten zijn zeer tevreden over de hulp die ze van SPAN hebben gekregen. Voor het nut van de hulp geven ze als gemiddeld rapportcijfer een 9,1.

---

⁷ Gebruik is gemaakt van de tevredenheidslijsten die in mei 2019 retour waren gekomen. In totaal was van 24 van

de 28 afgeronde casussen een vragenlijst beschikbaar (respons 86%).

5 Onderbouwing vanuit literatuur

SPAN is vanuit wensen van praktijk en beleid ontwikkeld (zie inleiding). In dit hoofdstuk gaan we in op wat vanuit de literatuur bekend is over de uitgangspunten en werkzame elementen van SPAN. Uitgangspunten van SPAN zijn dat gespecialiseerde expertise vanuit verschillende domeinen (jeugd- en opvoedhulp, jeugd-ggz en jeugd-ivb) beschikbaar is, dat outreachend gewerkt wordt (SPAN komt bij gezinnen thuis) en dat hulp, indien nodig, intensief kan zijn. Werkzame elementen die uit onderliggend onderzoek expliciet naar voren komen zijn: snelle beschikbaarheid, korte lijnen, 'vaste gezichten', laagdrempeligheid, deskundigheid medewerkers en passende hulp/maatwerk (aansluiten bij cliënten).

SPAN en wijkteam: vorm van integrale jeugdhulp

Met de resultaten uit onderliggend onderzoek en een literatuurverkenning sluit SPAN, in combinatie met de toeleiding en samenwerking met het wijkteam, aan bij de definitie van integrale jeugdhulp. Deskundigen op het gebied van jeugdhulp definiëren integrale jeugdhulp als jeugdhulp die passend en samenhangend is⁸. Bij passende jeugdhulp is de cliënt het uitgangspunt en is hulp zo licht en gewoon mogelijk, maar ook direct intensief waar nodig. Dit veronderstelt een goede verbinding en snel schakelen tussen generalistische basiszorg en specialistische jeugdhulp (verticale integratie). De hulp is samenhangend wanneer de deskundigheid vanuit verschillende specialismen en sectoren beter benut wordt en in samenhang wordt aangeboden vanuit het principe één gezin, één plan. Dit veronderstelt een intensieve samenwerking van specialisten vanuit verschillende sectoren (horizontale integratie). De hulp vanuit SPAN, in combinatie met het wijkteam, is zowel passend als samenhangend. Passend in de zin dat er snel geschakeld kan worden tussen wijkteam en SPAN en hulp kan, indien nodig, geïntensiveerd worden. De hulp van SPAN is daarnaast samenhangend vanwege het multidisciplinaire karakter en de nauwe samenwerking met het wijkteam.

De doelgroep van integrale jeugdhulp betreft volgens de literatuur vooral kinderen en gezinnen met complexe problemen. Het gaat hierbij om kinderen met vaak meerdere diagnoses en problemen bij onderwijsdeelname, in combinatie met gezinsproblemen, waarbij meerdere risicofactoren aanwezig zijn die kunnen leiden tot veiligheidsrisico's voor het kind. Gezinnen met complexe problematiek ontvangen vaak zorg vanuit verschillende specialismen. Deze gezinnen zijn gebaat bij samenhang tussen deze vormen van hulp. Het gezin is dan het uitgangspunt voor alle hulpverleners, waarbij het principe van één gezin, één plan belangrijk is (Denktank Transformatie Jeugdstelsel, 2015). Integrale jeugdhulp kan voor kinderen en gezinnen met complexe problemen bijdragen aan minder wisselingen in hulpverleners, betere afstemming tussen hulpverleners en zorg op verschillende levensgebieden en continuïteit van zorg tijdens overgangsfasen.

Integrale jeugdhulp betreft een vorm van hulp waarvoor in de jeugdsector verschillende termen worden gehanteerd, zoals ketenzorg, integrale samenwerking, multifocale jeugdhulp, samenhangende hulp en passende hulp. De termen hebben gemeen dat het gezin uitgangspunt is van de hulp en dat de verschillende partijen die het gezin hulp verlenen met elkaar samenwerken.

Wat werkt bij integrale jeugdhulp?

Het NJI heeft in 2016 een kennisdossier gemaakt over wat werkt bij integrale jeugdhulp⁹. Er blijkt slechts beperkt onderzoek te zijn gedaan naar effectieve integrale jeugdhulp. Door gebrek aan empirisch onderzoek en meta-analyses is het overzicht van werkzame factoren meer gebaseerd op theorie en kennis van professionals en experts dan op empirische bewijskracht. Uit de literatuur blijkt dat de wijze waarop hulpverleners samenwerken met de gezinsleden een van de belangrijkste succesfactoren is. Hulpverleners die de regie zoveel mogelijk bij de gezinsleden laten en aansluiten bij hoe de gezinsleden hun problemen ervaren,

⁸ <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Integrale-jeugdhulp/Definitie>

⁹ Verheijden, E, de Lange M. Wat werkt bij integrale jeugdhulp? NJI, 2016.

behalen de beste resultaten. Gezinnen willen één aanspreekpunt hebben en stellen het op prijs als hulpverleners bij hen thuishouden.

In het kennisdossier zijn werkzame factoren benoemd op drie gebieden: 1) inhoud van de hulpverlening, 2) competenties van professionals en kenmerken van teamsamenwerking en 3) organisatorische voorwaarden.

Werkzame factoren **inhoud** jeugdhulp:

- Continuïteit van zorg: langdurige samenwerkingsrelatie met gezinsleden
- Regie bij de cliënt
- Kwaliteit van diagnostiek (breed kijken naar context, vragen cliënt leidend en niet de diagnose)
- Continuïteit in de dienstverlening
- Concrete afspraken
- Gebruik van effectieve interventies en richtlijnen
- Systematisch evalueren, monitoren en verbeteren van de hulp

Werkzame factoren voor **professionals**

Competenties

- Boven het eigen specialisme kunnen staan
- Betrouwbaar zijn en open communiceren
- Inventief zijn en lef hebben

Kenmerken van teamsamenwerking

- Gedeelde urgentie en onderlinge afhankelijkheid
- Gedeelde visie en doelen
- Investeren in goede persoonlijke verhoudingen
- Open communicatie en reflectie op de samenwerking
- Kleinschalige teams met stevig mandaat

Werkzame factoren voor de **organisatie**

- Eigen belang van organisaties omzetten naar gezamenlijk belang
- Samenwerkingsafspraken maken over vorm en inzet van mensen en middelen
- Regie/coördinatie op verschillende niveaus (jeugdigen en gezinnen, samenwerking, gezamenlijke sturing en regierol overheden en financiers)
- Duidelijke afspraken over eindverantwoordelijkheid
- Eenheid van taal (dezelfde definitie van de doelgroep)
- Investeren in goede werkomstandigheden voor professionals
- Goed georganiseerd continuüm van zo licht mogelijke zorg tot zo zwaar waar nodig

Onderbouwing SPAN

In algemene zin zien we veel van bovengenoemde werkzame factoren terug bij SPAN. Als het gaat om de inhoud van de hulp zien we bij SPAN vooral terug dat medewerkers goed aansluiten bij de cliënt en passende hulp bieden. Door het snel kunnen starten van SPAN is er ook sprake van continuïteit in hulp. De korte lijnen, het laagdrempelige karakter en de vaste gezichten van SPAN zijn elementen die voor een wijkteammedewerker van belang zijn, maar dragen uiteindelijk ook bij aan de effectiviteit van de hulp. De nauwe samenwerking tussen het wijkteam en SPAN maken het mogelijk om een continuüm van hulp te kunnen bieden, van zo licht mogelijke zorg tot zo zwaar waar mogelijk. Daarbij kan SPAN ook intensieve hulp bieden, indien nodig. SPAN en wijkteam maken daarnaast afspraken wie wat in het traject doet, waarbij o.a. de afspraak is dat het wijkteam de casusregie voert.

Voor het multidisciplinaire karakter van SPAN is ook voldoende onderbouwing te vinden. Het draagt o.a. bij aan de kwaliteit van de diagnostiek en korte lijnen tussen de verschillende expertises.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Samenvatting

SPAN (Specialistisch Ambulant Netwerk) is één van de innovatieve pilots die in het kader van de doorontwikkeling van de ambulante specialistische jeugdhulp is ontwikkeld. Het netwerk bestaat uit specialistisch ambulant werkers met expertise vanuit jeugd- en opvoedhulp, jeugd-GGZ en jeugd-LVB. Het wijkteam kan SPAN beschikingsvrij inzetten. SPAN kan intensievere, meer specialistische hulp bieden en is eventueel ook 's avonds en/of in weekenden beschikbaar. De veronderstelling is dat zwaardere hulp (bijvoorbeeld uithuisplaatsing) met SPAN wordt voorkomen.

Voor de pilotfase konden de zestien wijkteams uit Feijenoord, Charlois en IJsselmonde een beroep doen op SPAN. Het doel was om in de looptijd van het project (1 oktober 2017 t/m 31 december 2018) 50-70 gezinnen te ondersteunen. De afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI) van de gemeente Rotterdam heeft onderzoek gedaan naar de (ervaren) meerwaarde van SPAN.

Aanmeldingen

In de projectperiode zijn 128 meldingen vanuit de betrokken wijkteams bij SPAN binnengekomen. Het aantal meldingen verschilt per wijkteam. Mogelijke verklaringen voor deze verschillen zijn de grootte van het wijkteam, werkdruk, bekendheid met SPAN en deskundigheid binnen het wijkteam.

Bij 62 meldingen is SPAN een traject gestart. Hiermee is het doel om 50-70 gezinnen te ondersteunen, gehaald. De gezinnen hebben te maken met complexe (opvoedings)problemen. Ouders kunnen de opvoeding vaak niet meer aan. Er kan sprake zijn van een situatie die dreigt te escaleren of een situatie net na een crisis waar het wijkteam vervolgens mee verder moet, maar dit is niet altijd aan de orde. Zestien casussen zijn in de projectperiode gestart en afgerond en 46 casussen lopen nog (peildatum 31-12-2018). Van de afgesloten casussen zijn twee casussen voortijdig beëindigd vanwege crisissituaties. Bij bijna 70% van de casussen zijn alle doelen bereikt en bij 25% zijn de

doelen gedeeltelijk bereikt. De gemiddelde ondersteuningsduur was 22 weken.

Redenen waarom SPAN niet is gestart, zijn divers en hebben vooral te maken met dat consultatie afdoende was of dat melding vanuit een andere organisatie dan het wijkteam kwam.

(Kosten)effectiviteit

'Harde' uitspraken over (kosten)effectiviteit zijn op basis van de tien casussen die we nader geanalyseerd hebben, niet mogelijk. Een groot deel van de trajecten loopt nog en daarvan zijn de effecten nog onbekend. We hebben op basis van dit aantal wel een eerste indruk kunnen krijgen. De casusanalyse laat zien dat ervaren effecten van SPAN positief zijn. De aanname dat SPAN zwaardere hulp (bijvoorbeeld uithuisplaatsing) kan voorkomen, is aannemelijk. We zien hier op basis van de analyse van de casussen voldoende onderbouwing voor. Dat SPAN zwaardere hulp niet altijd kan voorkomen blijkt uit de uitval van twee casussen vanwege een crisissituatie.

Als SPAN er niet geweest was, zou in de meeste gevallen een arrangement 'ambulante hulpverlening in de thuissituatie' zijn aangevraagd. Effecten daarvan zijn lastig te benoemen omdat wijkteammedewerkers nog weinig ervaring hebben opgebouwd met deze manier van werken. Wat wel opvalt is dat wijkteammedewerkers tegen wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders opliepen. Het is aannemelijk dat problemen hierdoor zouden verergeren of in het ergste geval zouden escaleren, met name in situaties waarin sprake is van een dreigende crisissituatie of na een crisissituatie. Het feit dat SPAN snel kon starten, dat er intensieve hulp geboden kon worden en dat benodigde expertise aanwezig was, maken het in iets meer dan de helft van de casussen die geanalyseerd zijn aannemelijk dat de effecten van SPAN groter waren dan de referentiesituatie ('arrangement'). SPAN is in de situaties waarin een arrangement ingezet zou worden goedkoper.

Een kanttekening bij de (kosten)effectiviteit is dat we de ervaren effecten van de referentiesituatie in veel gevallen niet vast hebben kunnen stellen omdat wijkteammedewer-

kers nog weinig ervaring hebben met resultaatgerichte inkoop van arrangementen. Daarnaast hebben we de ervaren effecten van SPAN vast kunnen stellen voor de periode waarin SPAN in het gezin aanwezig was. We kunnen geen uitspraken doen over de duurzaamheid van effecten, wat overigens ook voor de referentiesituatie geldt.

De tien casussen zijn volgens SPAN-medewerkers een goede afspiegeling van de casussen die SPAN in behandeling heeft genomen (qua problematiek, leeftijd kind). Redenen om niet deel te nemen aan het onderzoek hadden vooral te maken met dat cliënten liever niet meer terug wilden kijken of dat cliënten volgens de SPAN-medewerker qua niveau (bijv. LVB) niet konden overzien wat deelname in zou houden.

Ervaringen wijkteammedewerkers

Wijkteammedewerkers vinden het prettig dat SPAN 'ingeschaald' kan worden voor intensiteit en deskundigheid zonder allerlei 'toeters en bellen'. Ze ervaren SPAN als laagdrempelig vanwege de korte lijnen, snel reageren en 'vaste gezichten'. De communicatie met SPAN-medewerkers is prettig en wijkteammedewerkers zijn positief en tevreden over de deskundigheid van SPAN.

Wijkteammedewerkers zijn positief over de aanmeldprocedure. De kracht van SPAN is dat ze snel kunnen starten. SPAN kon vaak een week na aanmelding al starten.

Wijkteammedewerkers benoemen het 'verwateren' van hun expertise op het terrein van jeugd- en opvoedhulp. De een vindt het jammer want zou zelf graag de hulpverlening in de gezinnen willen bieden. De ander vindt dat de rol van casusregisseur beter vervuld kan worden door SPAN specifiek in te zetten voor het opvoedingsgedeelte, met name in die situaties waarin er veel problemen tegelijkertijd spelen. Ook benoemen wijkteammedewerkers dat de rol van casusregisseur en hulpverlener moeilijk te combineren is.

Wat expertise betreft zijn er verschillen tussen wijkteams. Er zijn wijkteams die bij voldoende tijd de expertise in huis hebben om zelf met een 'SPAN-casus' aan de slag te gaan. In dit kader merken we op dat de meerwaarde van SPAN niet alleen zit in de expertise, maar ook het multidisciplinaire karakter (jeugd- en opvoedhulp, jeugd-lvb, jeugdgz, gedragswetenschapper), de tijd die beschikbaar is voor casuïstiekbesprekingen en het up-to-date houden van specialistische kennis op het terrein van jeugd- en opvoedhulp.

Ervaringen SPAN-medewerkers

SPAN is gedurende de projectperiode kritischer gaan kijken naar de aanmeldingen die binnen kwamen. SPAN wordt niet meer ingezet bij casussen waarbij JBRR de casusregie heeft. Een valkuil is dat SPAN soms te lang in een gezin blijft.

Ervaringen cliënten

Cliënten zijn zeer tevreden over de hulp die ze van SPAN hebben gekregen. Voor het nut van de hulp geven ze als gemiddeld rapportcijfer een 9,1. Dit is beduidend hoger dan de 7,8 die minimaal tot doel was gesteld. Cliënten vinden vooral het goed kunnen luisteren, begrip kunnen tonen en handvaten geven, goed aan de hulp.

6.2 Conclusies

Ongeveer de helft van de aanmeldingen leidt tot een SPAN-traject. SPAN blijkt relatief vaak voor een consultatievraag benaderd te worden. Uit de diversiteit van aanmeldingen blijkt dat het nog niet voor iedereen duidelijk is voor welke trajecten SPAN ingezet kan worden.

Op basis van dit onderzoek concluderen we dat SPAN positieve effecten heeft bereikt en dat er aanwijzingen zijn dat SPAN (kosten)effectief is. Meest opvallend in de vergelijking met een situatie zonder SPAN (veelal een arrangement 'ambulante hulp in de thuissituatie'), is dat cliënten langer hadden moeten wachten op hulp. Problemen zouden hierdoor kunnen verergeren of in het ergste geval kunnen escaleren, zeker bij casussen waarbij de situatie dreigde te escaleren of casussen die net uit een crisissituatie kwamen. We zien in de casusanalyse aanwijzingen dat SPAN zwaardere hulp heeft voorkomen.

SPAN voorziet in een behoefte van het wijkteam. Kracht van SPAN is dat ze snel kunnen starten (geen wachtlijst), wat zeker bij situaties die dreigen te escaleren cruciaal is. Wijkteammedewerkers benoemen daarnaast de volgende elementen die bijdragen aan de effectiviteit: snelle beschikbaarheid, korte lijnen, laagdrempeligheid, 'vaste gezichten', deskundigheid medewerkers, hulp is integraal en passend met goede aansluiting bij wijkteammedewerker en gezin, hulp is outreachend/ambulant. Het beschikkingsvrij kunnen inzetten van SPAN draagt daarnaast bij aan het beperken van administratieve lasten van de wijkteammedewerker. Zowel cliënten als wijkteammedewerkers zijn tevreden over SPAN.

Een valkuil is dat SPAN soms te lang in een gezin blijft. Een strakke sturing zou in dit kader nodig zijn, om SPAN optimaal in te zetten waarvoor het bedoeld is.

De werkwijze van SPAN en de nauwe relatie met het wijkteam sluit aan bij de definitie van integrale jeugdhulp. De hulp is namelijk passend en samenhangend. Voor de uitgangspunten en werkzame elementen is vanuit literatuur (gebaseerd op ervaringskennis) voldoende onderbouwing.

SPAN is ontwikkeld en ingezet in een periode waarin wijkteammedewerkers te maken kregen met een grote verandering in de inkoop van specialistische jeugdhulp, namelijk het resultaatgericht inkopen van zorgarrangementen. Dat SPAN beschikingsvrij is in te zetten door het wijkteam, roept de vraag op of dit niet leidt tot vermijden van arrangementen.

6.3 Aanbevelingen

Maak bij een eventuele uitrol duidelijk waar SPAN voor staat. SPAN is er niet primair voor een consultatievraag, maar voor een hulpvraag. Maak duidelijk welke rol voor consultatie en advisering bij gedragsdeskundige en het Expertiseteam ligt.

Het is van belang SPAN blijvend onder de aandacht van wijkteammedewerkers te brengen vanwege het hoge personeelsverloop in de wijkteams. Hierbij kan gedacht worden aan ambassadeurs voor SPAN in het wijkteam of de gedragsdeskundige.

We zien de resultaten van dit onderzoek als eerste aanwijzingen voor (kosten)effectiviteit van SPAN. Voor verdere onderbouwing bevelen we aan om een nadere analyse uit te voeren op de totale groep van 62 SPAN-trajecten die in de projectperiode zijn gestart. Het is aan te bevelen om in ieder geval te kijken naar de outcome-indicatoren uitval, doelrealisatie en tevredenheid van cliënten. Een aanbeveling is ook om onderzoek te doen naar de langetermijn effecten van SPAN en de factoren die daarmee samenhangen.

Voor verdere onderbouwing is het ook aan te bevelen de uitgangspunten en werkwijze goed te beschrijven en met de beschikbare (ervarings)kennis vanuit literatuur te onderbouwen.

Een aantal elementen die bijdragen aan het effect van SPAN, zijn belangrijke randvoorwaarden voor verdere implementatie. Het gaat dan om de elementen: snel kunnen starten (geen wachtlijst), korte lijnen, laagdrempeligheid, vaste gezichten en deskundigheid SPAN-medewerkers. Het is belangrijk om deze elementen als randvoorwaarden mee te nemen bij eventuele verdere uitrol van SPAN.

Hoe het beschikingsvrij inzetten van SPAN zich verhoudt tot het huidige arrangementenmodel is een belangrijk punt van aandacht. Uitgezocht moet worden hoe de voordelen van SPAN behouden kunnen blijven in deze huidige systematiek.

Bijlage A Methodologische verantwoording

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet. Deze bijlage geeft een nadere toelichting op deze methoden.

Literatuuronderzoek

Literatuuronderzoek is uitgevoerd naar de theoretische onderbouwing van SPAN. Specifiek is gezocht naar literatuur over integrale, passende jeugdhulp, multidisciplinaire samengestelde teams en outreachende/ambulante hulp.

Registratiegegevens

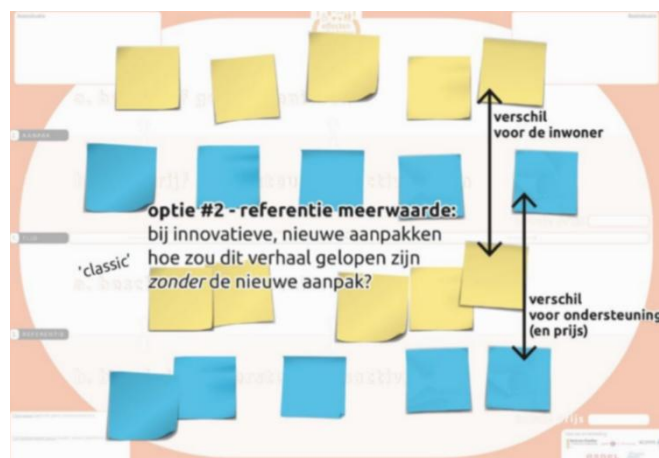
SPAN-medewerkers hebben gedurende de pilotperiode (1 oktober 2017 t/m 31-12-2018) gegevens geregistreerd in een Excell-bestand over aanmeldingen van cliënten, duur ondersteuning, (reden van) uitval, en doelrealisatie. De projectleider van SPAN heeft deze gegevens na afloop van de projectperiode geanonimiseerd naar OBI verstuurd.

Effectencalculator

Tien (bijna) afgesloten casussen zijn nader geanalyseerd met de Effectencalculator (www.effectencalculator.nl). Met deze methode is met betrokkenen (SPAN-medewerker, wijkteammedewerker, cliënt en indien mogelijk een 'buitenstaander'¹⁰) in kaart gebracht wat SPAN aan ondersteuning heeft geboden en wat de ervaren effecten zijn geweest. Met betrokkenen is ook besproken wat er met dit gezin gebeurd zou zijn als SPAN er niet was geweest (de 'referentiesituatie'). In beide situaties zijn tevens de kosten in kaart gebracht. Voor de werksessie is gebruik gemaakt van een werkblad (zie voorbeeld werkblad Effectencalculator) waarop met 'geeltjes' de ondersteuning en de ervaren effecten in beeld zijn gebracht.

Inclusiecriteria voor het onderzoek was dat de casus afgerond moest zijn of dat de casus op korte termijn afgerond zou worden. Alle cliënten zijn benaderd om deel te

nemen aan het onderzoek. Voor de werving hadden onderzoekers een informatieblad gemaakt. In ongeveer de helft van de gevallen heeft de cliënt een toestemmingsformulier ondertekend. Alle SPAN-medewerkers hebben casussen aangeleverd. De tien casussen zijn volgens SPAN-medewerkers een goede afspiegeling van de casussen die SPAN in behandeling heeft genomen (qua problematiek, leeftijd kind). Redenen om niet deel te nemen aan het onderzoek hadden vooral te maken met dat cliënten liever niet meer terug wilden kijken of dat cliënten volgens de SPAN-medewerker qua niveau (bijv. LVB) niet konden overzien wat deelname in zou houden.

Voorbeeld werkblad Effectencalculator

Voor elke casus zijn werksessies van 2-3 uur georganiseerd. Bij acht van de tien casussen was de cliënt zelf aanwezig. De sessie vond in die gevallen veelal bij de cliënt thuis plaats. Bij drie casussen zijn er twee sessies geweest. In die gevallen vond eerst een gesprek bij de cliënt

een beleidsadviseur van de afdeling Jeugd van de gemeente Rotterdam.

¹⁰ Een 'buitenstaander' was in dit geval een medewerker die niet direct bij de uitvoering betrokken was, maar wel bekend is met het jeugdveld. In de meeste gevallen was dit

thuis plaats en daarna volgde een sessie met andere betrokkenen (SPAN, wijkteammedewerker, 'buitenstaander'). Bij de tien casussen waren negen verschillende wijkteammedewerkers betrokken. Eén wijkteammedewerker was betrokken bij twee casussen. Bij twee werksessies was een tolk aanwezig omdat de cliënt de Nederlandse taal onvoldoende beheerste. Cliënten kregen een cadeaubon van 20 euro voor hun deelname. De werksessies vonden plaats in de periode juni 2018 tot medio februari 2019.

De werksessies zijn met toestemming van betrokkenen met een audiorecorder opgenomen (uitgezonderd de twee sessies waar een tolk bij aanwezig was omdat zij geen toestemming gaven) en vervolgens door de onderzoekers woordelijk uitgewerkt. Om de kosten van de inzet van SPAN in kaart te brengen zijn uurtarieven van SPAN-medewerkers gehanteerd (opgevraagd bij Enver). Voor de referentiesituatie zijn uurtarieven van wijkteammedewerkers gehanteerd en de kosten die berekend worden bij het samenstellen van een arrangement.

Elke casus is beschreven en geanalyseerd op ervaren effecten en kosten. De beschrijvingen zijn ter verificatie terug gelegd bij de betrokken SPAN- en wijkteammedewerker. Alle beschrijvingen zijn in bijlage II opgenomen. Deze beschrijvingen zijn de basis geweest voor de overall analyse van ervaren effecten en kosten. Input uit de werksessies zijn ook gebruikt om de ervaringen van professionals en cliënten te beschrijven.

Vragenlijst

Cliënten hebben na afsluiting van de hulpverlening van SPAN een korte tevredenheidsvragenlijst ingevuld. Tevredenheid is gemeten met de vraag: 'Geef met een rapportcijfer van 1 tot 10 aan hoe nuttig deze hulp voor u was' en de stelling 'Ik heb voldoende aan de hulp gehad om na de hulp zelf verder te gaan'. Cliënten konden ook aangeven wat ze goed vonden aan de hulp en ze konden aanbevelingen geven voor de hulp van SPAN. De projectleider van SPAN heeft deze gegevens na afloop van de projectperiode geanonimiseerd naar OBI verstuurd.

Individuele interviews

Met drie wijkteamleiders uit de drie betrokken gebieden is eind 2018 een individueel interview gehouden over hun ervaringen met SPAN. Het gesprek is niet opgenomen. De onderzoeker heeft een verslag gemaakt van het gesprek.

Groepsinterview

Met SPAN-medewerkers en de wijkteammedewerkers die

bij een werksessie betrokken zijn geweest, is een groepsinterview gehouden waarin op de resultaten van het onderzoek gezamenlijk is gereflecteerd. Het groepsgesprek is met toestemming van betrokkenen met een audiorecorder opgenomen en vervolgens door de onderzoekers woordelijk uitgewerkt. Het gesprek vond eind april 2019 plaats.

Bijlage B Beschrijving casussen

Casus 1 Alleenstaande vader met drie kinderen (16, 10 en 7 jaar)

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Alleenstaande vader met drie kinderen: zoon van 16 jaar en twee dochters van 7 en 10 jaar. Moeder is, na een ziekbed van twee jaar, in oktober 2017 overleden. Opa en zwager wonen in een appartement boven het gezin en zijn nauw bij het gezin betrokken. Oma is een maand na moeder overleden. Voor de dochters is eerder al hulp bij rouwverwerking ingezet. Zoon moest eerst aan zijn gameverslaving werken voordat hij hulp kon krijgen. Zoon gaat niet meer naar school. Vader werkt niet meer sinds ziekte van zijn vrouw.

Door overlijden moeder en oma zijn onderlinge relaties veranderd; moeder en oma hadden rol als bemiddelaars. Voor opa en zwager is een politiezorgformulier binnengekomen in verband met huiselijk geweld. Veilig Thuis heeft de casus naar het wijkteam doorgezet.

Betrokkenheid wijkteam

Gezin is in september 2017 via de huisarts/POH bij het wijkteam terecht gekomen. Na een wisseling van wijkteammedewerker, doet de huidige wijkteammedewerker in maart 2018 een beroep op SPAN voor hulp bij de opvoeding en onderlinge relaties. Vader geeft aan niet direct zelf een hulpvraag te hebben, maar wijst de hulp rondom de opvoeding niet af.

SPAN werkt in deze casus nauw samen met de wijkteammedewerker. Ze maken onderling afspraken over wie wat

op zich neemt in deze casus. De SPAN-medewerker richt zich op de opvoeding (maken van afspraken, vooral met vader en dochters), de wijkteammedewerker op het weer naar schoolgaan van de zoon. Ze trekken samen op in het veiligheids gedeelte.

Hulpverlening SPAN

De SPAN-medewerker voerde gesprekken met de dochters en vader. Ze voerde in een korte tijd veel gesprekken 'om er een boost aan te geven'. Er zijn afspraken gemaakt met dochters en vader over o.a. luisteren, op tijd naar school gaan, op tijd naar bed gaan, op tijd eten en opruimen en er is een beloningssysteem opgesteld. Kinderen zijn actief betrokken, door o.a. inzet van methoden die bij kinderen aansluiten. SPAN-medewerker spoorde vader aan meer verantwoordelijkheid te nemen in de opvoeding.

De bodemeis voor huiselijk geweld is heel 'scherp' neergezet: *'Als dit niet stopt, gaan we andere stappen zetten omdat dit niet goed is voor de kinderen'*, aldus de SPAN-medewerker.

SPAN-medewerker en wijkteammedewerker voerden gezamenlijk gesprekken met vader, opa en zwager over veiligheid en onderlinge relaties.

De intensiteit van SPAN varieerde. In het begin kwam het voor dat er drie gesprekken per week waren. De frequentie werd lager naarmate meer problemen werden opgelost.

Zowel SPAN als wijkteam hebben deze casus afgesloten.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>Vader vond het fijn dat er hulp kwam. Afspraken over opvoeding gaven veel rust en houvast. Kinderen kwamen op tijd op school en gingen op tijd naar bed; kinderen luisteren meer naar hem (hij heeft meer gezag); huis bleef opgeruimd.</p> <p>Gesprekken met vader, opa en zwager heeft inzicht opgeleverd in de onderlinge relaties en beseft dat huiselijk geweld zo niet langer kan. Moeder en oma waren bemiddelaars in gezin; die rol gaan ze nu gezamenlijk invullen.</p> <p>Na gesprek over huiselijk geweld / bodemeis beseft zwager dat hij de hulp van Dock en Antes, waar hij eerder hulp van kreeg, weer op moet starten.</p> <p>Zoon heeft school weer opgepakt (actie wijkteam)</p>	<p>SPAN is ongeveer 3,5 maanden in het gezin betrokken geweest. Er zijn 16 contacten geweest.</p> <p>Vooral in het begin intensievere hulp.</p> <p>Kosten: ongeveer 2200 euro</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Wijkteammedewerker geeft aan vanwege beschikbare tijd persoonlijk in conflict te zijn gekomen waar focus te leggen: veiligheid of opvoeding. Hulp zou oppervlakkiger zijn geweest en had langere doorlooptijd gehad.</p> <p>Het relationele aspect zou minder aan de orde zijn gekomen omdat minder intensief met vader, opa en zwager gesproken zou zijn.</p> <p>Had crisis kunnen worden omdat situatie rondom huiselijk geweld niet benoemd zou worden met gezin, mogelijk wederom escalatie op politiezorgformulier.</p> <p>Traject had langer geduurd.</p> <p>Voor zoon zou effect waarschijnlijk hetzelfde zijn.</p>	<p>Wijkteammedewerker zou zelf verder gegaan zijn met deze casus, met wekelijks een huisbezoek. Betrekken collega uit wijkteam vanwege situatie bij opa en zwager.</p> <p>Inzet arrangement 'ambulante hulpverlening in de thuissituatie' als problematiek zou verergeren.</p> <p>Kosten: ongeveer 1500 euro</p>

Conclusie

Het is aannemelijk dat de effecten van SPAN gunstiger zijn omdat in korte tijd intensieve hulp is ingezet die het wijkteam niet had kunnen bieden vanwege tijd. In deze casus zijn de kosten van SPAN niet goedkoper dan de inzet die het wijkteam gedaan zou hebben. Kosten zouden waarschijnlijk wel lager zijn indien een arrangement 'ambulante hulp in de thuissituatie' ingezet zou zijn.

Casus 2 Alleenstaande moeder met twee zoontjes; problemen met oudste zoon

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Alleenstaande moeder met twee zoontjes (5 jaar en baby). Oudste zoontje heeft autisme en ADHD. Moeder kan opvoeding zoontje niet goed aan. De hulpvraag van moeder is hoe ze om moet gaan met de gedragsproblemen van haar oudste zoontje. Vanwege het gedrag van haar zoontje durft moeder niets meer te ondernemen. Het jongetje is van school 'gestuurd' omdat de school niet wist hoe ze met hem om moeten gaan. Moeder heeft eerder hulp van Stek Jeugdhulp gehad, maar dat was maar kort. Zoontje stond op een wachtlijst bij De Kleine Plantage, maar is via het wijkteam bij ABA Huis¹¹ aangemeld. Voordat het gezin bij het wijkteam kwam, was het gezin ook in beeld bij het crisisteam van JBRR na een crisis in het weekend.

Betrokkenheid wijkteam

School heeft moeder aangemeld bij het wijkteam. Moeder had eerst contact met wijkteammedewerker. Die kon wel wat tips geven, maar dat was volgens moeder nog niet zo

concreet. Wijkteammedewerker schatte in dat er qua intensiteit meer nodig was dan het wijkteam kon bieden. Dat was aanleiding om een aanmelding te doen bij SPAN. Wijkteammedewerker richtte zich op praktische zaken, o.a. indicatiestelling en aanmelding ABA huis.

Hulpverlening SPAN

SPAN-medewerker kwam ongeveer 2-3 maanden na het wijkteam in het gezin. SPAN keek meer naar het gedrag van zoontje en hoe moeder beter met hem kon omgaan. Vraag van moeder was ook hoe ze de dag door kon komen omdat zoontje thuis was en niet meer naar school ging. Als snel bleek dat zoontje naar ABA Huis kon.

Volgens de SPAN-medewerker en wijkteammedewerker stond moeder erg open voor tips en adviezen en deed daar ook iets mee. Doelen waarmee SPAN aan de slag ging, waren: consequenter en duidelijker optreden van moeder naar zoontje, kennis vergroten van moeder over autisme en ADHD, werken aan een passende dag invulling voor zoontje, kennis opdoen en toepassen om zoontje in situaties buitenshuis aan te sturen.

Zowel SPAN als wijkteam hebben deze casus afgesloten.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
Moeder heeft meer inzicht gekregen in gedrag zoontje en heeft geleerd consequenter te zijn in de opvoeding van haar zoontje. Moeder heeft meer zelfvertrouwen gekregen en is sterker geworden. Moeder durft met zoontje weer dingen te ondernemen. Doelen zijn behaald.	SPAN is een half jaar betrokken geweest bij het gezin. SPAN-medewerker heeft 17 contacten met gezin gehad. In het begin wekelijks, daarna één keer per twee weken. Kosten: ongeveer 5000 euro
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
Effecten zouden mogelijk hetzelfde zijn geweest, met een langere doorlooptijd.	Wijkteam had of een arrangement opvoedondersteuning aangevraagd of had zelf ondersteuning geboden (als de caseload in het wijkteam niet zo hoog was geweest). Bij inzet van een arrangement, gericht op opvoeding/versterken mogelijkheden ouders, voor een periode van 6-12 maanden (intensiteit midden), komen de kosten op ongeveer 6.000-12.000 euro

¹¹ ABA Huis biedt begeleiding en behandeling voor kinderen met een gedrags- en ontwikkelingsstoornis volgens

de ABA principes. ABA staat voor Applied Behavior Analysis (toegepaste gedragsanalyse).

Conclusie

Effecten zouden mogelijk hetzelfde geweest zijn, met wel een langere doorlooptijd. In deze casus zijn de kosten van SPAN goedkoper dan de inzet van een arrangement.

Casus 3 Alleenstaande moeder met 10-jarige dochter met angst

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Alleenstaande moeder van 25 jaar met 10-jarige dochter. Dochter is na escalatie tussen ex-vriend en moeder erg bang geworden voor ex-vriend. Ex-vriend heeft moeder en dochter bedreigd. Moeder heeft 1½ jaar lang geprobeerd het zelf op te lossen. Met dochter ging het steeds slechter. Op school ging het niet goed, ze had last van nachtmerries, ze wilde niet meer naar buiten. Ze voelde zich nergens meer veilig, alleen bij moeder en opa en oma. Bij dochter speelde ook grote angst om bij haar moeder weggehaald te worden, omdat ex-vriend dat tegen haar gezegd had. Moeder beseftte op een gegeven moment dat ze het niet meer alleen kon en is naar de huisarts gegaan. Huisarts offerde EMDR en heeft moeder naar het wijkteam doorgestuurd.

Betrokkenheid wijkteam

Wijkteammedewerker en psycholoog uit het wijkteam zijn samen op huisbezoek geweest om in te schatten of EMDR ingezet zou moeten worden. Het advies van de psycholoog was om eerst te kijken of met gesprekken resultaten te behalen zijn. Wijkteammedewerker signaleerde dat er tussen moeder en dochter een bepaald patroon was ontstaan (dochter sliep bijvoorbeeld bij moeder in bed) en ze vroeg zich af in hoeverre ze elkaar versterken in de angst. Moeder neemt dochter erg in bescherming en de vraag was

ook of dit met verleden van moeder te maken heeft (moeder is verkracht toen ze 15 jaar was). Dit was mede aanleiding om SPAN in te zetten, zodat hier beter zicht op kwam.

Hulpverlening SPAN

SPAN is een week na aanmelding van het wijkteam in het gezin gestart (januari 2018). SPAN-medewerker stelde dochter in eerste instantie gerust dat ze zich geen zorgen hoefde te maken dat ze bij moeder weggehaald zou worden. SPAN-medewerker ging met dochter de angst externaliseren, o.a door het een naam te geven. Op die manier kon meer met enige afstand naar de angst gekeken worden. Omdat dochter nogal gesloten is en niet zo makkelijk praat, zette de SPAN-medewerker tekenen in als hulpmiddel om dochter anders te laten denken over de ex. Zo gingen ze de ex van moeder tekenen.

SPAN-medewerker liet dochter ook inzien dat er een verschil is tussen bang zijn omdat de situatie spannend is (in dit geval een confrontatie met de ex) en een situatie waarin je alleen in je hoofd bang bent en er eigenlijk geen 'gevaarlijke' situatie is. Bij dochter ging er op een gegeven moment een knop om en ze gaf aan dat ze niet meer bang wilde zijn. Moeder: *'Ze doet alles weer, is ook weer echt kind. Het heeft haar zó veranderd. Het heeft ook nog voor andere dingen geholpen. Ze durft nu meer, is assertiever geworden'*.

SPAN-medewerker heeft eindverslag op een manier geschreven die voor dochter begrijpelijk is. Dochter was blij en trots en liet aan iedereen weten dat ze niet meer bang is en dat ze haar verslag mochten lezen.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>SPAN heeft dochter in korte tijd van haar angst af geholpen. Dochter is niet meer bang, durft meer en is assertiever geworden. Effect is volgens moeder en SPAN-medewerker 'gigantisch'.</p> <p>Moeder benoemt dat het fijn was dat de gesprekken thuis waren. Dochter voelde zich op haar gemak.</p> <p>Op school gaat het beter.</p>	<p>SPAN heeft in totaal 5 huisbezoeken gehad en is 3 maanden bij het gezin betrokken geweest (om nog vinger aan de pols te houden).</p> <p>Kosten: ongeveer 1900 euro</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Aanpak met mogelijk minder aansluiting bij belevingswereld dochter. Het voeren van gesprekken met een psycholoog sloot minder bij dochter aan omdat ze erg gesloten is. Inzet gesprekken met psycholoog had het 'zwaarder' gemaakt.</p> <p>Het is lastig om iets te zeggen over de bereikte effecten. Het effect van de gesprekken met de psycholoog zou mogelijk hetzelfde geweest zijn.</p>	<p>Wijkteam had het zelf opgepakt en gesprekken met psycholoog wijkteam ingezet (met dochter en moeder); cognitieve gedragstherapie dochter.</p> <p>Waarschijnlijk max. 10 gesprekken, 1x per week.</p> <p>Als expertise niet in het wijkteam aanwezig was geweest, of psycholoog had vol gezeten, zou een arrangement voor ggz aangevraagd zijn.</p> <p>Kosten: ongeveer 1700 euro</p>

Conclusie

In deze casus heeft SPAN in een korte tijd veel effect bereikt. Het is lastig om te bepalen wat het effect van SPAN is ten opzichte van de inzet van de psycholoog uit het wijkteam. Mogelijk zou het effect hetzelfde zijn geweest. Uit deze casus komt naar voren dat de aanpak van SPAN heel goed aansloot bij de leeftijd en belevingswereld van dit meisje. De vraag is of cognitieve gedragstherapie bij dit meisje passend aanbod was omdat ze erg gesloten is en niet makkelijk praat. Qua kosten is er geen groot verschil tussen de inzet van SPAN en de inzet van de psycholoog.

Casus 4 Gezin met drie kinderen; problemen met 10-jarige dochter

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Casus betreft een gezin met drie kinderen. Problemen zijn er met het oudste kind, een dochter van 10 jaar. Dochter vertoont agressief gedrag met heftige woedeaanvallen die wel 2-3 uur kunnen duren. Moeder is twee jaar geleden hulp gaan zoeken en heeft met verschillende hulpverleners te maken gehad, waaronder CJG, huisarts, psycholoog en orthopedagoog. De situatie verbeterde niet, maar liep uit

de hand. Het crisisinterventieteam is ingeschakeld en tot twee keer toe is een Ambulant Spoedhulptraject (ASH) opgestart. Het gezin kwam bij het wijkteam terecht na afsluiting van het ASH-traject. In december 2017 heeft het wijkteam het gezin aangemeld voor gezinsopname bij een ggz-instelling, maar wachttijd was 6 maanden.

Betrokkenheid wijkteam

Wijkteammedewerker kreeg vanuit het ASH-traject door dat er wat nazorg nodig was om te zorgen dat moeder in haar kracht bleef. Gezin was aangemeld bij een ggz-instelling voor onderzoek naar kindfactoren. Bij de eerste ontmoeting trof de wijkteammedewerker een hele verdrietige, teleurgestelde moeder aan. Wijkteammedewerker vroeg zich af of er wel goed naar moeder geluisterd was en of er wel goed naar het probleem was gekeken. Moeder wist het niet meer en was al twee jaar aan het roepen voor hulp. Ook waren er problemen aan het ontstaan tussen vader en moeder. Wijkteammedewerker zag dat er veel meer aan de hand was. Wijkteammedewerker is met moeder meegegaan naar de ggz-instelling. Daar bleek uit onderzoek dat dochter een hechtingsstoornis heeft, maar dat de ggz-instelling niet kon behandelen omdat er eerst pedagogische

ondersteuning nodig was om de thuissituatie stabiel te krijgen. Wijkteammedewerker heeft de ggz-instelling gevraagd hoe dat eruit moet zien. *'Dat moet intensief, dat moet lang, dat moet systeemgericht'*. Wijkteammedewerker is overal gaan zoeken wat er dan zou moeten gebeuren. Ze kon de ondersteuning zelf niet bieden omdat er veel meer aan de hand was en omdat er veel intensievere zorg nodig was. Er waren verschillende partijen betrokken, iedereen vond er wat van, maar men was naar elkaar aan het wijzen. Iedereen was ontzettend bezorgd, met name ook door de noodkreet van moeder dat ze bang was voor haar eigen kind en dat ze bang was dat haar dochter zichzelf wat aan zou doen. Dochter was al zo ver dat ze zichzelf iets aan durfde te doen. Wijkteammedewerker: *'Ik voelde wel de bui hangen dat als er nu niet ingegrepen zou worden, dat het heel erg mis zou gaan. Dat het meisje zichzelf iets aan zou doen of haar moeder. Of dat haar moeder haar dochter iets zou aandoen. Je zag dat angst en onzekerheid hier heel erg leefde. Iedereen was heel erg op. Dus toen ik hoorde van SPAN dat er geen wachtlijst was, heb ik meteen aangemeld'*.

Hulpverlening SPAN

SPAN is in december 2017 gestart. In eerste instantie is een 'groot overleg' gepland waar naast SPAN ook school / SMW, het wijkteam en een ggz-instelling aan deelnamen. De boodschap was nog steeds dat eerst de thuissituatie stabiel moest worden. SPAN heeft zeker in de beginfase

intensieve hulp geboden. De SPAN-medewerker ging twee keer per week langs en de huisbezoeken duurden meestal 2-2½ uur. De gedragswetenschapper van SPAN heeft principes van Geweldloos Verzet toegepast en video-interactiebegeleiding om de relatie tussen moeder en dochter te verbeteren. Ook is ingezet op het netwerk rondom het gezin om moeder op adem laten komen, bijvoorbeeld door dochter met oma een weekendje weg te laten zijn.

Moeder: *'Het belangrijkste wat de SPAN-medewerker afgelopen jaar heeft gedaan is dat ze er constant was als er dingen niet goed gingen. Ze ging het probleem oplossen van dat moment, of in ieder geval erover praten. Precies wat ik nodig had, kon ze me bieden. En ik hoefde niet te wachten, van over 2 weken hebben we weer een afspraak. SPAN-medewerker stond echt naast me. Ik hoefde niet bang te zijn om haar dingen te vertellen. Ze zei ook eerlijk wat ze ervan vond, hoe dat anders of beter had gekund. En dat was zo fijn. Ze las me niet de les voor. Ze stond er gewoon. En niet alleen voor mij. Ze ging ook gesprekjes aan met m'n man en die kwam daar weer als herboren uit. Ze bouncen mee met wat je nodig hebt op dat moment'*.

Gedurende het SPAN-traject kon gezin bij Yulius geplaatst worden voor een gezinsopname, maar gezin heeft ervoor gekozen om met SPAN verder te gaan. SPAN is ruim een jaar in het gezin betrokken geweest. Op dit moment wordt bekeken welke vervolghulpverlening passend is.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>Meer stabiliteit in het gezin, betere relatie tussen vader en moeder. Meer rust in huis volgens moeder.</p> <p>Meer inzicht/bewustwording bij ouders in onderlinge relaties en hechtingsproblematiek (intergenerationeel).</p> <p>Pieken van extreme woedeaanvallen verminderden. Moeder kan meer 'normale' gesprekken met dochter voeren.</p> <p>Andere mindset bij moeder (positiever); moeder is ook weer aan het werk.</p>	<p>SPAN is ongeveer een jaar bij het gezin betrokken geweest.</p> <p>SPAN heeft zeker in de beginfase intensieve hulp geboden. De SPAN-medewerker ging twee keer per week langs en de huisbezoeken duurden meestal 2-2½ uur.</p> <p>Totaal zijn er 35 huisbezoeken geweest.</p> <p>Kosten: ongeveer 12.000 euro</p>

Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Gezin zou nog verder uit elkaar gegaan zijn. Gezinsstraject bij de ggz-instelling zou voor het hele gezin veel zwaarder zijn geweest.</p> <p>Wijkteam had melding bij Veilig Thuis gedaan.</p> <p>Crisisopname zou voor dochter een bevestiging zijn dat ze niet welkom is in het gezin. En voor moeder een soort van bevestiging dat haar dochter geholpen moet worden, dat het bij dochter ligt en niet bij moeder.</p>	<p>Gezinsopname bij ggz-instelling (was al aangevraagd, maar 6 maanden wachttijd), daarna vervolghulpverlening. Kosten gezinsopname 12.000 euro (productprijs inkoop vóór 2018). Vervolghulpverlening zou een arrangement zijn, kosten zijn niet bekend, zou afhankelijk zijn van wat op dat moment ingezet zou worden.</p> <p>Mogelijk ook aanmelding voor crisisopname dochter.</p>

Conclusie

Door SPAN zijn veel maatschappelijke kosten voorkomen. De kosten van een gezinsopname of een crisisopname van de dochter en vervolghulpverlening komen hoger uit dan de ondersteuning die door SPAN is geboden. Daarnaast zouden de ervaren effecten veel ongunstiger geweest zijn. Het gezin zou nog verder uit elkaar zijn gegaan. Een crisisopname zou voor dochter een bevestiging zijn geweest dat ze niet welkom was in gezin.

Casus 5 Gezin met problemen met 15-jarige dochter

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit moeder, vriend van moeder, een volwassen zoon en een 15-jarige dochter. Problemen zijn er met de dochter. Dochter is erg opstandig. Er zijn veel ruzies onderling, emoties lopen vaak hoog op en dochter is meerdere keren van huis weggelopen. Moeder kan de situatie niet meer aan. De situatie dreigt uit de hand te lopen.

Betrokkenheid wijkteam

Casus kwam voor de zomervakantie 2017 bij het wijkteam in beeld. Wijkteammedewerker is eerst zelf met deze casus aan de slag gegaan, o.a. door een veiligheidsplan op te stellen. Er was steeds sprake van tijdelijke rust en stabiliteit. Het oversteeg op een bepaald moment wat het wijkteam kon bieden. Wijkteammedewerker vond dat er intensievere hulp nodig was om betere resultaten te bereiken. Dat was de aanleiding om SPAN in te schakelen. Wijkteammedewerker: *'In dit geval was er geen tijd meer om te wachten omdat er iets moest veranderen. Als er over de hele linie geen stabiliteit is en die brandjes/explosies steeds vaker voorkomen, dan weet je dat er op een gegeven moment geen draagkracht meer is om iets te proberen want dan is alle energie op.'*

Hulpverlening SPAN

SPAN kwam in maart 2018 in het gezin. SPAN-medewerker voerde in eerste instantie een gesprek met dochter waarin dochter haar visie op de situatie thuis gaf. Dochter vond dat zij geen onderdeel was van de oplossing en wilde daar eigenlijk ook niet over praten. SPAN-medewerker voerde vervolgens veel gesprekken met moeder. Vanwege temperamentvolle karakters botsen moeder en dochter vaak. Moeder vertelt: *'Ik ga van 0 tot 100, in 10 seconden, nog niet eens. Zij (dochter) ook en dat botst heel erg. We luisteren niet naar elkaar, we laten elkaar niet uitpraten'*. SPAN-medewerker heeft elementen van de methode Geweldloos Verzet ingezet (voorbeeld 'Het ijzer smeden als het koud is'). Voor moeder voelde dit in het begin heel vreemd, maar ze merkte na een aantal keren wel dat het beter werkt: *'De boosheid is dan weg, als je het gesprek de dag erna pas aangaat. Dan praat je anders, denk je anders en formuleer je het anders'*. Andere elementen die ingezet zijn: oplossingen zoeken met elkaar (in gesprek gaan over hoe dingen anders kunnen), netwerk erbij betrekken zodat de anonimiteit eraf gaat en dat andere mensen ook betrokken zijn op dochter. SPAN-medewerker: *'Het is vooral aansluiten, de juiste vragen stellen en moeder de oplossing laten verzinnen'*. SPAN-medewerker was steeds bezig met verbinden, ervoor zorgen dat er een lijntje bleef tussen moeder en dochter. Ze ging nooit serieus op moeder in om een andere plek voor dochter te zoeken. Wat moeder het meeste heeft geholpen is dat ze meer inzicht heeft gekregen in zichzelf. Moeder: *'Het ging op een gegeven moment als vanzelf. Ik heb er in ieder geval een hoop aan gehad, bijvoorbeeld het duidelijk maken dat ze bepaalde dingen niet meer accepteert en dat ze consequenter is. En dat een puber ook fouten mag maken, want als je op een gegeven moment zo boos bent, dan mag ze helemaal niets meer. Ik*

moest ook gaan leren wat probleemgedrag was en wat pubergergedrag was, want daar zag ik geen verschil meer in. Ik zag alles als probleemgedrag.'

Casus is bij wijkteam afgesloten en er is geen vervolghulpverlening meer ingezet.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>SPAN heeft vooral gesprekken met moeder gevoerd. Moeder heeft meer inzicht in zichzelf gekregen en heeft geleerd wat probleemgedrag en normaal pubergergedrag is. Moeder heeft elementen uit de methode Geweldloos Verzet met succes leren toepassen.</p> <p>Moeder en dochter begrijpen elkaar beter. Er is rust en stabiliteit in het gezin.</p>	<p>SPAN is 6 maanden in het gezin betrokken geweest. Er zijn 13 huisbezoeken geweest. Contact was in het begin 1x per week, later minder frequent.</p> <p>Kosten: ongeveer 3700 euro</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Moeder had de situatie met dochter niet meer getrokken. Moeder had dochter uit huis laten halen, zowel uit bescherming van zichzelf als van dochter. Relatie tussen moeder en dochter was er niet beter op geworden.</p> <p>Wijkteam zou overleg hebben gehad met Veilig Thuis. Een arrangement bij een specialistische zorgaanbieder zou mogelijk aangevraagd zijn. Dochter wilde echter geen hulp en er was een wachttijd van 3-6 maanden. Hulp zou zich op het gezinssysteem hebben gericht.</p>	<p>Bij escalatie zou dochter in de crisisopvang terecht zijn gekomen. Waarschijnlijk daarna ASH en intensieve vervolghulp na ASH. Als dat niet zou werken, dan zou mogelijk gekeken zijn naar een leefgroep voor dochter.</p> <p>Bij inzet van een arrangement, gericht op opvoeding/versterken mogelijkheden ouders, voor een periode van 6 maanden komen de kosten, afhankelijk van de intensiteit (trede 2 of 3), op 3700-5900 euro.</p>

Conclusie

Door SPAN zijn veel maatschappelijke kosten voorkomen. Er was sprake van een dreigende crisis. De kosten van een crisisopname van dochter en intensieve vervolghulp die daarna nodig zou zijn, komen veel hoger uit dan de ondersteuning die door SPAN is geboden. Daarnaast zouden de ervaren effecten veel ongunstiger geweest zijn. Het zou bijvoorbeeld lang geduurd hebben voordat de moeder-dochterrelatie weer enigszins hersteld zou zijn. *'Dat zie je wel vaker, het is heel moeilijk om die contacten weer goed te krijgen, iedereen ondervindt schade met alle consequenties van dien'*, zo geeft de bij deze casus betrokken SPAN-medewerker aan.

Het scenario van het inzetten van een arrangement zou afhankelijk van de gekozen intensiteit wat kosten betreft vergelijkbaar of duurder zijn dan SPAN. De wachttijd van 3-6 maanden zou de problematiek mogelijk verergerd hebben en tot een escalatie geleid kunnen hebben. Het eerste scenario (crisisopname) lijkt dan ook waarschijnlijker.

Casus 6 Gezin met twee kinderen en psychische problemen vader

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit vader, moeder, een volwassen zoon en een dochter van 8 jaar. Er is sprake geweest van huiselijk geweld. Vader heeft psychische problemen en is hiervoor opgenomen geweest. Gezin heeft te maken gehad met een politie-inval omdat niet duidelijk was waar vader was en wat plannen van vader waren. Om vader na de opname terug te laten keren naar het gezin heeft Veilig Thuis als bodemeis gesteld dat vader in behandeling is en medicatie gebruikt. Er is weinig zicht op hoe het met dochter gaat.

Betrokkenheid wijkteam

Wijkteam is via Veilig Thuis betrokken geraakt vanwege huiselijk geweld in gezin (eind maart 2018). De opdracht van het wijkteam was om een veiligheidsplan op te stellen.

Moeder wilde geen bemoeienis meer. De casus is teruggedaan naar Veilig Thuis voor onderzoek omdat er weer een melding binnen kwam en moeder niet mee wilde werken (eind april 2018). Half mei volgende een onderzoek vanuit Veilig Thuis. Moeder wilde toen een scheiding, maar later toch weer niet. Na een breed overleg (medio juli 2018) gaf moeder aan nu wel mee te willen werken. Wijkteam heeft een ondersteuningsplan opgesteld met afspraken over behandeling en medicatie vader (bodemeis vanuit Veilig Thuis), relatietherapie en gezinstherapie. Ouders hebben zelf geen hulpvraag, maar ervaren de hulp als opgedrongen. POH-GGZ heeft bij wijkteam aangegeven zich zorgen te maken over de dochter. Zoon heeft geen behoefte aan begeleiding (is wel aangeboden).

Wijkteammedewerker schakelde SPAN in om intensiever zicht te krijgen op het gezin, met name op de dochter. Een reden om SPAN in te schakelen was ook dat het voor de wijkteammedewerker prettig was om iemand erbij te vragen met een andere pet op, want de relatie tussen wijkteammedewerker en moeder was niet optimaal. Wijkteammedewerker was namelijk degene die had gezegd dat er thuis iets moest komen, wat moeder in eerste instantie niet wilde.

Hulpverlening SPAN

SPAN is half augustus bij het gezin betrokken geraakt. Wijkteammedewerker had aangegeven dat het een kort traject moest zijn, met als doel om inzicht te krijgen in hoe

het met dochter gaat. Is ze veilig en wat heeft ze meegerekregen van het huiselijk geweld en de politie-inval? SPAN-medewerker liet dochter een stripverhaal maken over wat er gebeurd was. Ze koos hiervoor omdat dochter niet makkelijk praat. Naar voren kwam dat ze zich onveilig heeft gevoeld en angstig was. Er waren bij haar heel veel vragen die niet gesteld werden, maar die ze wel in haar hoofd had (bijvoorbeeld: Wat is een kliniek?). Al die onbekende dingen maakte dat ze angstig was geworden. SPAN-medewerker is daar mee aan de slag gegaan en zag dat dochter zich steeds vrijer en meer ontspannen ging voelen. SPAN-medewerker geeft aan dat wat er naar boven kwam waardevol is, omdat dat een punt is waarop ouders beseffen dat hun kind dat toch heeft meegerekregen en daardoor ander gedrag willen laten zien.

Dochter is opener geworden en neemt binnen gezin meer ruimte in. Dochter gaf aan dat ze het fijn vond dat SPAN-medewerker vragen stelde en vragen bleef stellen. Dochter is gestart met Billy Boem, een weerbaarheidstraining voor kinderen die thuis stress of spanning ervaren.

Wijkteam geeft aan dat de doelen zijn behaald, zeker over hoe het nu thuis gaat. Veilig Thuis houdt de monitorfunctie en doet na drie maanden en na een jaar nog een check. BAVO heeft de casusregie.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
Dochter heeft geuit wat de impact van de thuissituatie op haar is geweest.	SPAN is 2,5 maanden in het gezin betrokken geweest. In het begin soms 2-3 keer per week.
Ouders zijn zich bewust van de impact van de situatie op dochter. Ouders geven aan het fijn te vinden dat er naar dochter is geluisterd.	Kosten: ongeveer 2300 euro
Dochter is meer gaan vertellen zij neemt in het gezin meer ruimte in, in positieve zin. Dochter is naar een weerbaarheidstraining toegeleid.	
Er is meer rust in huis.	

Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
Effecten zouden mogelijk hetzelfde zijn geweest, met een langere doorlooptijd.	<p>Wijkteam had een specialistisch arrangement aangevraagd.</p> <p>Bij inzet van een arrangement, zowel gericht op het sociaal en persoonlijk functioneren van dochter als op opvoeding/versterken mogelijkheden ouders, voor een periode van 4 maanden (met een intensiteit van beperkt/midden) komen de kosten op ongeveer 4800 euro.</p>

Conclusie

SPAN is kortdurend, intensief in het gezin geweest en heeft positieve effecten bereikt. Effecten van de referentie (specialistisch arrangement) zouden mogelijk hetzelfde geweest zijn, maar er zou een langere doorlooptijd geweest zijn. Qua kosten is SPAN goedkoper. Een arrangement zou naar schatting ruim twee keer zo duur zijn geweest.

Casus 7 Multiprobleemgezin met vier kinderen

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit vader, moeder, dochter (15 jaar) en drie zoons in de leeftijd variërend van 2 tot 14 jaar. Het gezin komt oorspronkelijk uit Oost-Europa en verblijft nu ongeveer vijf jaar in Nederland. Er zijn veel problemen en zorgen in het gezin. Dochter is langere tijd misbruikt op straat, ze heeft psychische problemen (angst, depressie) en beschadigt zichzelf. De oudste zonen vertonen gedragsproblemen en zijn meerdere keren met politie en justitie in aanraking geweest, o.a. vanwege diefstal van fietsen. Beide jongens zijn bekend bij het Veiligheidshuis. Jongste zoon loopt achter in zijn ontwikkeling. Ouders hebben geen controle meer over hun kinderen. Ouders spreken weinig Nederlands. Naast zorgen om de kinderen zijn er financiële problemen.

Betrokkenheid wijkteam

Dochter was al langere tijd bij een jongerencoach van het wijkteam bekend. De casus is op een gegeven moment overgedragen aan de huidige wijkteammedewerker. Zij signaleerde dat er veel meer in het gezin aan de hand was dan alleen de problemen rondom dochter. Ze heeft deze casus doorgezet naar JBRR, waarna er een jeugdbeschermer in het gezin is gekomen die ASH heeft ingezet. Na het ASH-traject van 4 weken besloot JBRR dat SPAN erin

moest. Wijkteammedewerker was het daar niet mee eens, ze vond dat er zwaardere hulp nodig was dan SPAN. Ze vond ook dat onderzoek nodig was om te kijken of ouders het allemaal wel begrijpen waarbij ze zich afvroeg of het aan een taalbarrière ligt of dat er sprake is van verminderd cognitief functioneren. Wijkteammedewerker had graag met JBRR hierin een plan gemaakt, maar JBRR, die de casusregie had, koos voor een ander plan. JBRR vond dat er afgeschaald kon worden omdat er met het ASH-traject veel bereikt was in het gezin. Dat JBRR deze casus bij SPAN aanmeldde was niet gebruikelijk, omdat SPAN alleen door het wijkteam ingezet kan worden. De casus is echter wel door SPAN opgepakt. Wijkteam was van mening dat ze in deze casus niet veel konden betekenen omdat het de basishulp oversteeg.

Hulpverlening SPAN

SPAN raakte begin 2018 bij deze casus betrokken. SPAN-medewerker is in eerste instantie met de dochter aan de slag gegaan, omdat daar vanuit het ASH-traject de focus lag. Het werd steeds duidelijker wat er allemaal speelde in het gezin. De oudste jongens plasten bijvoorbeeld in bed en daar is ze ook mee aan de slag gegaan. Ze regelde voor de jongste zoon vanwege een ontwikkelingsachterstand een sociaal medische indicatie voor kinderopvang Plus. Ze meldde het gezin aan bij de Voedselbank en regelde kleding bij de Kledingbank. Ze regelde ook dat er vaak een tolk bij de gesprekken met moeder is zodat moeder meer zelfstandigheid en 'een gezicht' krijgt.

In het begin was SPAN drie tot vier keer per week aanwezig. De aanpak was intensief, met focus op het aanbrengen van dagstructuur in het gezin en op praktische zaken rondom de opvoeding. SPAN-medewerker geeft aan dat veel van de huisbezoeken opgingen in het 'rustig' maken van de dag. Er was veel bemiddeling vanuit SPAN, zoals bellen met instanties en ruzies met burens oplossen. SPAN-

medewerker geeft aan dat de aanpak in dit gezin neerkomt op het 'beschikbaar zijn' (voor langere tijd). SPAN-medewerker geeft een voorbeeld: *'Vandaag ga ik met dochter oefenen om naar de taakstraf te gaan. Als ik dat niet zou doen, dan gaat dochter morgen niet naar de taakstraf en dan zit ze overmorgen in de gevangenis. Dagelijks zijn er dit soort dingen'*.

Gedurende de periode dat SPAN in het gezin is, speelden er meerdere heftige gebeurtenissen. Alle kinderen zijn onder toezicht gesteld (februari 2018). De procedure hiervoor was al vóór SPAN in gang gezet door JBRR en inmiddels is de vierde jeugdbeschermer bij het gezin betrokken. Op meerdere momenten was er sprake van een dreigende uithuisplaatsing van de kinderen, maar SPAN-medewerker wist dit steeds te voorkomen door te bemiddelen en mensen te mobiliseren. Dit leverde op dat er meer verbinding ontstond tussen alle mensen die bij dit gezin betrokken zijn. Veel mensen wisten maar een heel klein stukje van de problematiek van het gezin (een voorbeeld hiervan is leerplicht). Veel dingen liepen langs elkaar heen. SPAN-medewerker was druk met de voortgang bewaken. In april kregen de ouders vanwege de financiële problemen een bewindvoerder toegewezen. In mei was er sprake van

een dreigende huisuitzetting waarop het gezin een maand naar het land van herkomst vluchtte. SPAN-medewerker wist de huisuitzetting te voorkomen. Dochter en 11-jarige zoon gingen vanaf respectievelijk februari en april 2018 niet meer naar school.

JBRR vroeg voor alle kinderen Multi Systeem Therapie (MST) aan, maar dit kon uiteindelijk maar voor één kind starten omdat de aanbieder niet 15 uur per week ingezet kon worden alleen bij dit gezin. MST startte bij de zoon met de meeste problemen. SPAN zou na de start van MST eigenlijk stoppen, maar er waren ook problemen met de andere kinderen. SPAN-medewerker bleef nog betrokken om de dochter te begeleiden naar de juiste vorm van GGZ. Ook bleef SPAN beschikbaar voor praktische zaken. SPAN-medewerker geeft aan dat de afstemming met andere partijen in deze casus erg lastig is. Ook omdat de casusregie bij JBRR ligt en het wijkteam niet bij deze casus betrokken wil zijn omdat de hulp die nodig is de basishulp van het wijkteam overstijgt. SPAN gaat binnenkort afsluiten en er zal vervolghulpverlening ingezet worden. Welke vervolghulpverlening precies ingezet gaat worden, is op dit moment niet duidelijk.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
Er is meer dagstructuur en meer rust in het gezin gekomen. Moeder heeft de opvoeding meer onder controle.	SPAN is ruim een jaar bij het gezin betrokken geweest. Er zijn 141 contactmomenten geweest (ruim 145 uur in totaal).
Moeder geeft aan dat gesprekken met SPAN-medewerker haar kinderen goed heeft geholpen. Dochter is rustiger geworden.	Kosten: ongeveer 13.000 euro
Er is een basis gelegd waar vervolghulpverlening mee verder kan.	
Op meerdere momenten is een uithuisplaatsing voorkomen (dreiging was voortdurend aanwezig).	
Sociaal medische indicatie voor jongste zoon. Ontwikkelt zich nu goed.	
Door veel bemiddeling is meer verbinding ontstaan tussen alle betrokken organisaties rondom dit gezin.	

Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Zonder SPAN zou wijkteam ingezet hebben op een langdurig, intensief arrangement gericht op meerdere leefdomeinen. In het geval dit direct ingezet zou zijn, zouden de effecten hetzelfde geweest kunnen zijn.</p> <p>Er was op meerdere momenten een dreiging van uithuisplaatsing van de kinderen. Uithuisplaatsing zou veel psychische effecten op het gezin hebben gehad omdat ze uit hun vertrouwde omgeving gehaald zouden worden.</p>	<p>Bij inzet van een arrangement, gericht op het resultaatgebied 'opvoeding/versterken mogelijkheden ouders', voor een periode van 12 maanden (intensiteit intensief, trede 5), komen de kosten op ruim 34.000 euro (excl 5 uur van wijkteammedewerker voor aanvraag arrangement).</p> <p>Daarbij komen ook kosten voor begeleiding kinderen. Daar zouden verschillende varianten in mogelijk zijn en is afhankelijk van welk resultaatgebied en welke intensiteit gekozen zou worden.</p>

Conclusie

SPAN heeft in deze casus veel bereikt. Wel is gaandeweg steeds duidelijker geworden met welke problematiek dit gezin te maken heeft en dat zwaardere hulp dan SPAN nodig is. Het is niet duidelijk wat de effecten geweest zouden zijn in de situatie zonder SPAN. Indien direct een intensief arrangement aangevraagd zou zijn, zouden de effecten hetzelfde geweest kunnen zijn. De kosten in de situatie zonder SPAN zouden wel vele malen hoger geweest zijn. Reflecterend op deze casus geven betrokkenen aan dat dit geen SPAN-casus is geweest, vanwege de zwaarte van de problematiek en de betrokkenheid van JBRR bij deze casus.

Casus 8 Alleenstaande moeder met zoon (11 jaar) en dochter (2 jaar)

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit moeder, zoon van 11 jaar en dochter van 2 jaar. Vader heeft het gezin verlaten en is naar Bangladesh vertrokken. Vader was volgens moeder verslaafd aan alcohol en gokken. Voordat vader vertrok was er veelvuldig sprake van huiselijk geweld. Zoon is getuige geweest van veel geweld en ruzies tussen vader en moeder. De relatie tussen moeder en zoon verloopt moeizaam. Moeder weet niet goed hoe om te gaan met haar zoon, ze kan hem geen structuur aanbieden en er is sprake van verstoorde gezagsverhoudingen. Zoon laat opstandig gedrag zien en moeder lijkt in opvoedingsverlegenheid te verkeren, mede door stress die zij ervaart (o.a. door vertrek vader en gedrag zoon). Zoon kreeg hulp/ondersteuning van een vrijwilliger, een man van 66 jaar, maar dit contact is gestopt omdat moeder zich onder druk voelde staan door deze man en er zorgen waren over zijn betrokkenheid bij het gezin.

Betrokkenheid wijkteam

Moeder is eind 2017 via de Vraagwijzer bij het wijkteam gekomen. Ze kwam bij de Vraagwijzer voor financiële problemen, maar is doorverwezen naar het wijkteam omdat er meer problemen speelden. Wijkteammedewerker maakte zich zorgen over de veiligheid in het gezin. Er was sprake van fysiek geweld tussen moeder en zoon. Een melding bij Veilig Thuis (JBRR) lag al klaar; een gezinsopname werd overwogen. Wijkteam schatte in dat intensievere hulp nodig was en heeft SPAN ingeschakeld. Doelen voor SPAN waren om meer structuur in het gezin aan te brengen, verbeteren van het contact tussen moeder en zoon en moeder meer weerbaar maken in de opvoeding van de kinderen. Ook was het belangrijk om te zorgen voor de veiligheid in het gezin, dat er bijvoorbeeld niet meer werd geslagen. Wijkteam bleef betrokken om hulp te bieden bij administratie en financiën. Zoon kreeg ook hulp/ondersteuning van psycholoog uit wijkteam.

Hulpverlening SPAN

SPAN is begin 2018 betrokken geraakt bij het gezin. SPAN-medewerker heeft in eerste instantie de veiligheid in kaart gebracht en een veiligheidsplan gemaakt. In het veiligheidsplan werden o.a. afspraken gemaakt over het fysiek geweld tussen moeder en zoon. Ook zijn afspraken gemaakt over o.a. bedtijden (zoon ging erg laat naar bed) en het gebruik van de Playstation. SPAN-medewerker kwam in het begin 3-4 keer per week op verschillende tijdstippen. In het begin zijn ook apart gesprekken gevoerd met zoon, later lag de focus meer op moeder. Zoon wilde volgens moeder ook verbeteren, maar wist niet hoe. In het begin was hij niet blij met alle afspraken, maar langzaam aan begreep hij dat het nodig was.

De eerste periode was zwaar. Moeder en kinderen waren ook veel ziek. In het begin was de veiligheid een groot issue. SPAN-medewerker nam soms ook op zondag contact met moeder op om te checken hoe veilig het is. Het monitoren ('vinger aan de pols houden') was erg belangrijk.

In het gezin is veel veranderd. Moeder heeft meer controle over haar kinderen. Volgens moeder is 95% bereikt. Zowel SPAN-medewerker als wijkteammedewerker zien dat moeder er steviger uit ziet. Ze is daadkrachtiger, heeft meer

vertrouwen. Moeder heeft grote stappen gemaakt. Ze heeft haar negativiteit richting haar zoon omgezet in positiviteit. Onderlinge relaties zijn verbeterd. Ook richting dochter zijn er verbeteringen, moeder laat haar meer los.

Doelen van SPAN zijn bereikt. SPAN gaat op korte termijn deze casus afsluiten. Wijkteam blijft nog betrokken bij het gezin om ondersteuning te bieden bij administratie en financiën.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>Door veiligheid in kaart te brengen en veiligheidsplan op te stellen zijn afspraken gemaakt over fysiek geweld tussen moeder en zoon. Ook zijn afspraken gemaakt over bedtijden en o.a. gebruik Playstation.</p> <p>Moeder heeft nu meer controle over haar kinderen. Ze gebruikt geen fysiek geweld meer. Moeder is daadkrachtiger, heeft meer zelfvertrouwen. Er is meer structuur in het gezin.</p> <p>Zoon luistert beter, gaat op tijd naar bed en moeder weet waar hij is.</p>	<p>SPAN is ruim een jaar in het gezin betrokken geweest.</p> <p>Kosten: ongeveer 5800 euro</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Veilig Thuis was ingeschakeld (ivm huiselijk geweld).</p> <p>Wijkteam overwoog ook gezinsopname.</p> <p>Door wachttijd voor aanvraag arrangement hadden problemen kunnen verergeren; situatie had kunnen escaleren. Moeder geeft aan dat er zeker iets mis was gegaan. Als situatie geëscaleerd was, dan was ASH mogelijk gestart.</p>	<p>Wijkteam was zelf niet verder gegaan met deze casus omdat intensievere hulp bij de opvoeding nodig was. Wijkteam had een arrangement aangevraagd.</p> <p>Bij inzet van een arrangement, zowel gericht op het sociaal en persoonlijk functioneren van zoon als op opvoeding/versterken mogelijkheden moeder, voor een periode van 6 maanden (met een intensiteit van beperkt/midden) komen de kosten op ongeveer 7200 euro. Indien voor moeder nog met 6 maanden verlengd zou worden, komen de kosten op bijna 11.000 euro.</p>

Conclusie

SPAN heeft veel kunnen bereiken in dit gezin. Omdat SPAN snel kon starten, is mogelijk voorkomen dat de situatie verergerde. Wijkteam was van plan Veilig Thuis in te schakelen, mogelijk zou ASH gestart zijn waarna de nodige vervolghulpverlening gestart zou worden. Met een arrangement had hetzelfde effect bereikt kunnen worden,

maar de wachttijd had er mogelijk aan bijgedragen dat problemen zouden verergeren. Qua kosten is SPAN goedkoper dan het arrangement dat aangevraagd zou worden.

Casus 9 Gezin met twee dochters; problemen met oudste dochter van 5 jaar

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit moeder, vriend van moeder en twee dochters. Vriend van moeder is de vader van de jongste dochter. Moeder heeft alleen het gezag over de kinderen. Moeder kan opvoeding van haar oudste, inmiddels 5-jarige dochter niet aan (ten tijde van aanmelding zat dochter nog op de peuterspeelzaal). Dochter is temperamentvol en vertoont gedragsproblemen (o.a. heftige woedeaanvallen). Ook de school van dochter maakt zich zorgen over het gedrag van het meisje. Moeder bleek bij start van het wijkteam ondersteuning vanuit Home-Start (Humanitas) te ontvangen. Gedrag van dochter is verergerd nadat ouders twee maanden op een schip gewerkt en gewoond hebben samen met hun kinderen. Jongste dochter wordt 'ondergesneeuwd' door haar zus. Voor jongste dochter is het niet veilig om met oudere zus alleen te zijn.

Betrokkenheid wijkteam

Moeder is via de Vraagwijzer (vraag over financiën) bij het wijkteam terecht gekomen (december 2017). Wijkteammedewerker schatte in dat een verwijzing nodig was naar de ggz-instelling om uit te laten zoeken wat er precies met dochter aan de hand is en waarom ze dit gedrag vertoont (diagnostiek). Dochter is eind december 2017 aangemeld bij de ggz-instelling en kwam daar op een wachtlijst. Door ziekte van de wijkteammedewerker vond er in januari 2018 een wisseling plaats. De huidige wijkteammedewerker trof in het gezin een dusdanig ernstige situatie aan dat ze de inschatting maakte dat er niet gewacht kon worden op de intake bij de ggz-instelling. De psycholoog (werkzaam vanuit de ggz-instelling) in het wijkteam was inmiddels al gestart met een vooronderzoek. Bij de ggz-instelling was een aanvraag gedaan voor diagnostiek bij dochter, maar wijkteammedewerker vond het ook nodig om moeder direct handvatten te geven om beter om te gaan met het gedrag van haar dochter. Wijkteammedewerker besloot een beroep te doen op SPAN omdat moeder het niet meer aankon en er direct ondersteuning nodig was in de vorm van intensieve hulp en bereikbaarheid buiten reguliere werktijden. Vanuit het wijkteam kon dit niet gerealiseerd worden. De intake bij de ggz-instelling die uiteindelijk in mei 2018 plaats zou vinden, is niet doorgegaan. De afstand was mede een belemmering voor moeder (andere kant van Rotterdam) en SPAN schatte in dat ze zelf met het gezin aan de slag kon gaan.

Hulpverlening SPAN

SPAN is in mei 2018 gestart. De focus lag in eerste instantie op de 5-jarige dochter. De twee maanden op het binnenvaartschip blijken een grote impact te hebben gehad op de dochter. Ze heeft zich in die periode erg alleen gevoeld omdat vader en moeder allebei werkten en weinig tijd voor haar hadden. Sleutelwoorden in de begeleiding van SPAN waren 'trauma' en 'hechting'. SPAN-medewerker heeft met dochter een boekje gemaakt over de gebeurtenissen op het schip. Dochter heeft al spelenderwijs kunnen vertellen over haar ervaringen. Dit was de start van verdieping in de relatie tussen moeder en dochter. Na het maken van het boekje werd video-interactiebegeleiding ingezet om de hechting tussen moeder en dochter goed in kaart te brengen en de relatie nog meer te versterken. Vervolgens is er veel geoefend, bijvoorbeeld met meer oogcontact krijgen en meer dingen te zeggen in plaats van te vragen aan dochter. Het oefenen van de praktische dingen zorgde ervoor dat moeder meer inzicht kreeg in hoe om te gaan met de kinderen en meer vertrouwen te hebben in de kinderen. Bij de 2^e en 3^e video-opname waren duidelijk veranderingen te zien: dochter liet minder boosheid zien, ze praatte met een liever stemmetje en had een liever gezichtje, moeder en dochter waren allebei rustiger, moeder nam meer de leiding en kwam meer in de rol van opvoeder.

Over het algemeen waren de woedeaanvallen van de dochter minder heftig geworden. Op school merkten ze ook dat het beter ging. SPAN-medewerker en wijkteammedewerker hadden gezamenlijk gesprekken met school; SPAN gaf adviezen aan school hoe met dochter om te gaan. Na de zomervakantie kreeg moeder vragen van andere ouders over wat er met haar dochter was gebeurd omdat ze in positieve zin zo veranderd was. De nieuwe juf zag dochter als één van de kinderen in haar klas en vond haar niet opvallen (dit was heel positief).

Naarmate het met dochter beter ging, was er ruimte om naar moeders problematiek te kijken. Advies vanuit SPAN-medewerker en wijkteammedewerker was om naar een psycholoog te gaan. Dit advies heeft moeder opgevolgd.

SPAN-medewerker kwam vaak twee keer in de week: één keer voor moeder en 1-2 keer voor dochter. Er is daarnaast veel appcontact geweest tussen moeder en SPAN-medewerker; dit heeft de moeder ervaren als prettig. Moeder vond het ook prettig dat SPAN thuis kwam; dit was minder belastend voor gezin. SPAN sloot goed aan bij behoefte van moeder. SPAN-medewerker is vanwege crisis

in de relatie tussen moeder en vriend langer in de casus betrokken geweest. Reflecterend op deze casus vindt ze dat ze eerder had moeten stoppen en dat was toen het met dochter beter ging.

SPAN-medewerker en wijkteammedewerker hebben in deze casus afspraken gemaakt over wie wat zou oppakken. Casus is ook bij wijkteam afgesloten en er is geen vervolghulpverlening ingezet.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
Inzicht in wat de achterliggende oorzaak is van (verergering) van het gedrag van dochter. Inzicht in de relatie tussen moeder en dochter.	SPAN is 9 maanden in het gezin betrokken geweest. Zeker in beginperiode was er intensief contact.
Relatie tussen moeder en dochter is verbeterd.	Kosten: ongeveer 7600
Oudste dochter heeft minder heftige woedeaanvallen, is rustiger en liever. Jongste dochter kruipt meer uit haar schulp.	
Moeder heeft de rol van opvoeder nu goed op zich genomen, neemt en geeft leiding en kan goed omgaan met de woedeaanvallen van dochter. Het opvoeden kost moeder nu minder energie.	
Moeder heeft op advies van SPAN ook hulp voor zichzelf gezocht en gaat nu naar een psycholoog.	
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
Het zou langer geduurd hebben voordat passende hulp was ingezet. Problematiek zou hierdoor mogelijk verergeren.	Wijkteammedewerker had arrangement aangevraagd, gericht op opvoeding/versterken mogelijkheden ouders, voor een periode van 6 maanden (intensiteit intensief). In het arrangement zou ook diagnostiek bij dochter (en behandeling) opgenomen zijn (intensiteit beperkt).
Moeder geeft aan dat als ze langer had moeten wachten op hulp, het dan niet goed zou zijn gegaan.	
Dochter zou mogelijk naar speciaal onderwijs zijn gegaan omdat haar gedrag erg heftig was en school hier niet mee om kon gaan.	Kosten arrangement gericht op opvoeding en diagnostiek/behandeling dochter: ± 12.500 euro (± 10.000 + 2.500); hier komen kosten van ± 5 uur van wijkteammedewerker nog bij voor aanvraag van arrangement.

Conclusie

SPAN kon snel in dit gezin starten en heeft in korte tijd veel in dit gezin kunnen bereiken. Het is aannemelijk dat de effecten van SPAN gunstiger zijn (dan een situatie zonder SPAN) omdat SPAN direct en intensief hulp kon bieden. Problematiek was mogelijk verergerd. Wat kosten betreft is

SPAN goedkoper dan de situatie waarin een arrangement aangevraagd zou zijn.

Casus 10 Alleenstaande moeder met dochter en zoon; problemen met zoon

Achtergrondsituatie en aard problematiek

Gezin bestaat uit moeder, zoon en dochter. De zoon heeft diverse (chronische) lichamelijke problemen, licht verstandelijke beperking en heeft gedragsproblemen. De jongen zit vanwege een van zijn lichamelijke gezondheidsproblemen op een speciale basisschool (cluster 3). Moeder kan opvoeding van haar tienerzoon niet aan. Hij heeft woedeaanvallen of trekt zich volledig terug, gamet veel en slaapt 's nachts te weinig. Hij komt daardoor moeilijk uit bed en het is lastig om hem op tijd in de taxi naar school te krijgen. Het gevaar bestaat dat, doordat hij te vaak te laat is bij de taxi, helemaal niet meer mee mag en dat moeder het leerlingenvervoer kwijtraakt. Er is sprake van een groeiend schoolverzuim.

Op school doet zich een crisissituatie voor. Het Crisis Interventie Team wordt ingeschakeld en school wil dat de jongen met spoed naar een andere school wordt overgeplaatst. Het wijkteam wordt ingeschakeld om moeder te helpen bij de begeleiding van haar zoon.

Het gedrag van de jongen is zo moeilijk en zorgelijk dat wordt gedacht aan een psychiatrische observatie en overplaatsing naar een andere school (cluster 4).

Betrokkenheid wijkteam

In 2017 wordt het wijkteam, via school ingeschakeld, om moeder te helpen bij de begeleiding van haar zoon. Het gezin woont op dat moment in de vrouwenopvang. Na verhuizing komt moeder in de zomer van 2017 bij een ander wijkteam terecht. Begin 2018 wordt de jongen door het wijkteam aangemeld bij een ggz-instelling voor psychiatrisch onderzoek. Rond het geplande moment van de intake neemt de huidige begeleidster van het wijkteam de casus over van haar collega die inmiddels is uitgevallen. De jongen wil niet naar de intake van de ggz-instelling en laat zich niet overhalen.

In februari 2018 wordt de casus door de wijkteammedewerker aangemeld bij SPAN. De wijkteammedewerker kiest voor SPAN omdat die zich exclusief op kind en gezin kunnen richten, waarvoor ze zelf niet de ruimte heeft, en vanwege de brede aanwezige deskundigheid binnen SPAN. Dit gezin heeft naar haar oordeel een dergelijke intensieve en brede blik nodig. Ze wil van SPAN weten wat

er aan de hand is en vooral ook wat er op termijn nodig is om het gezin goed te kunnen helpen.

SPAN-medewerkers en wijkteammedewerkers werken samen in het gezin en hebben een duidelijke werkverdeling. De SPAN-medewerker richt zich op de opvoeding en school, de wijkteammedewerker op alle andere zaken die het gezin aangaan (o.a. schulden) en zorgt voor de aanmeldingen en financiering (aanvraag arrangement). In twee grote overleggen waarbij moeder, SPAN, wijkteam en school aanwezig zijn, wordt een ieder op de hoogte gebracht van elkaars bezigheden en wat er speelt in het gezin.

Hulp SPAN

Het gezin heeft met drie verschillende SPAN-medewerkers te maken gehad. Het gezin is 10 maanden door SPAN begeleid. De SPAN-medewerker heeft in totaal 26 keer contact gehad met het gezin. De begeleiding bestond uit contact maken met de jongen en moeder weer in haar kracht zetten; de regie teruggeven. Afspraken met moeder en zoon maken over gamen, op tijd naar bed gaan, opstaan en naar taxi gaan. Moeder leren grenzen stellen en weg nemen van beloning op ongewenst gedrag. Werken met 'emotiepoppetjes', met elkaar stoplicht op emoties in kaart brengen. Met moeder lukt dit maar met jongen niet. Er wordt hierbij teveel een beroep gedaan op inzicht dat hij niet heeft. Moeder leren communiceren, structureren en plannen met zoon. School wijzen op verantwoordelijkheid maar ook motiveren, inzicht, handvaten en haalbare doelen geven om met jongen om te gaan.

SPAN medewerker denkt dat ze eind februari, begin maart kan afsluiten. GezinsFACT neemt dan de begeleiding volledig over. Wijkteam blijft betrokken in verband met andere problemen.

Wijkteammedewerkster is zeer positief over SPAN. Vooral feit dat ze direct begeleiden in de thuissituatie. Snelheid, outreachend, korte lijnen (ook naar andere organisaties zoals ggz-instelling) en samen optrekken (ook consultatie) zijn voor haar de belangrijkste meerwaarde van SPAN. Waardering is er ook voor het groot overleg. Moeder vindt het een groot voordeel dat ze hierdoor niet iedereen apart hetzelfde hoeft door te geven en dat ze ook van elkaar op hoogte blijven.

Effecten en kosten SPAN in vergelijking met 'situatie zonder SPAN'

Effecten SPAN	Kosten SPAN
<p>Doel SPAN was kijken wat nodig is en in de tussentijd stabiliseren (rust, naar school gaan). Dat laatste is goeddeels gelukt.</p> <p>De gedragsproblemen zijn er nog wel maar zijn voor moeder wel beter te begrijpen en mee om te gaan. Moeder raakt niet meer in paniek. Ze staat meer in haar kracht. Er is voorkomen dat de jongen van school moest.</p> <p>Het eerste doel is nog niet helemaal gerealiseerd. Het is nog steeds niet helemaal duidelijk waar het gedrag van de jongen vandaan komt, wat eraan ten grondslag ligt. SPAN kan geen psychodiagnostiek bieden.</p>	<p>SPAN is 10 maanden in het gezin betrokken geweest. De inzet van de SPAN medewerker betrof in totaal 26 contacten, 72 uur</p> <p>Kosten: ongeveer 7500 euro</p>
Effecten situatie zonder SPAN	Mogelijke kosten zonder SPAN
<p>Wijkteammedewerker geeft aan dat ze net zolang zou blijven zoeken en doen totdat ze het probleem zou hebben opgelost. Maar die tijd had ze eigenlijk niet. Moeder was inmiddels aan het eind van haar latijn.</p> <p>Gevaar was geweest, gezien hoe school zich opstelde en moeder eraan toe was, dat dit uiteindelijk tot een (gedwongen) opname had geleid.</p>	<p>Gedwongen opname en overplaatsing cluster 4 school.</p> <p>Op dit moment zou als alternatief gekozen worden voor een specialistisch arrangement (GezinsFACT); resultaatgebied 1 midden/intensief en resultaatgebied 3 midden/ intensief. Duur: 12 maanden. De kosten hiervan komen op ruim 28.000 euro.</p>

Conclusie

SPAN heeft de situatie in het gezin weten te stabiliseren. Mogelijk waren er alternatieven voor SPAN geweest. Maar die waren in ieder geval op dat moment niet bekend bij de wijkteammedewerker en het vinden en de inzet hadden waarschijnlijk meer tijd gekost. Het is aannemelijk dat de effecten van SPAN gunstiger zijn (dan een situatie zonder SPAN) omdat SPAN relatief snel en intensief hulp kon bieden in de thuissituatie. Problematiek was anders mogelijk verergerd. Wat kosten betreft is SPAN goedkoper dan de situatie waarin, volgens de huidige richtlijnen, een arrangement aangevraagd zou zijn. Uitgangspunt is dan wel dat de inzet van dit arrangement op dat moment passend was geweest en even effectief als SPAN.

Kennis voor een sterk Rotterdams beleid

Onderzoek en Business Intelligence is een afdeling binnen de gemeente Rotterdam. De afdeling verzamelt informatie en doet onderzoek voor het maken en uitvoeren van beleid door de gemeente Rotterdam. Het onderzoek gaat over onderwerpen als gezondheid, zorg, onderwijs, re-integratie, demografie, ruimtelijke ordening en veiligheid. Soms is de gemeentelijke organisatie het onderwerp, vaker gaat het over de stad en haar bewoners. Het doel is steeds om met deze verzamelde kennis het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te verbeteren.

Auteurs:

Petra van de Looij en Alex Hekelaar

[Rotterdam.nl](https://rotterdam.nl)

Gemeente Rotterdam